Poštarina plaćena u gotovom.

GOD. VIII. BROJ 5.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

SADRŽAJ:

JAGODA TRUHELKA: O guskama i djedu mrazu. — IVANKA KUJČIĆ: Pahuljice sitne bijele. — Ivanka Kujčić: Priča o bijeloj ruži. — MACA: Čika Stanka. — BOŽENA JERMANOVA: Ja te ljubim, čarna zimo. — GABRIJEL PINTER: Tezej i Arijadna. — STIPAN BANOVIĆ: Smrt babe Primorke. — A. MESSNER - SPORČIĆ: Zima u visokim gorama. — VINKO PAVIČIĆ: Ljubav i čežnja za rodnim domom.

LISTAK: Šandor Ksaver Gjalski. — Plivajući otoci. — Amo tamo po historiji. — Nove knjige. — Filatelija. — Zabava i šala. — Poruke uredništva.

IZDAJE NA SVIJET »DRUŠTVO HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA« U ZAGREBU.
UREĐUJE DR. FERDO NIKOLIĆ.
»OMLADINA« IZLAZI SVAKOGA MJESECA IZUZEVŠI MJESECE PRAZNIKA. — PRETPLATA JE ZA CIJELU GOD. 40 DIN., A ŠALJE SE DRUŠTVU HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB, MEDULIĆEVA 33. — RUKOPISI SE ŠALJU UREDNIKU, ZAGREB, MEDULIĆEVA 30. I NE VRAĆAJU SE. — POJEDINI BROJ 5 DIN.

TISAK „TIPOGRAFIJA", GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D., ZAGREB.

Dvorana amerikanskih uredskih namještaja

NOTTER I DRUG

Ilica 25. ZAGREB Ilica 25.

(nad kavanom „Corso")

Preporučuje pisaće strojeve raznih sustava sa latinicom i ćirilicom. Vlastita mehanička radionica.

PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA

OSNOVANA GOD. 1846 **U ZAGREBU** OSNOVANA GOD. 1846.

Dionička glav.: K 60,000.000. Pričuve: K 130,000.000

PODRUŽNICE: Beograd, Bjelovar, Brod n. S., Crikvenica, Čakovac, Daruvar, Delnice, Djakovo, Gjurgjevac, Ilok, Karlovac, Kraljevica, Križevci, Nova Gradiška, Mitrovica, Ogulin, Osijek, Požega, Rijeka, Senj, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Subotica, Varaždin, Vel. Gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun. ISPOSTAVE: Osijek d. gr., Sušak, Vinica. MJENJAČNICA: Zagreb.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun. Eskomptira mjenice i devize.

Prima na inkaso tu- i inozemne mjenice.

Izdaje 4½%-tne založnice i 4½%-tne komunalne obveznice, koje imadu oprost od poreza, pupilarnu sigurnost i jamčevnu sposobnost.

Kupuje i prodaje valute i devize

Izdaje čekove i kreditna pisma te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta.

Podijeljuje hipotekarne zajmove na kuće i na nekretnine.

Obavlja burzovne naloge savjesno i kulantno.

Posreduje kod predoznaka iz Amerike u tuzemstvu.

GODINA VIII. U ZAGREBU, DNE 1. SIJEČNJA 1925. BROJ 5.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

O GUSKAMA I DJEDU MRAZU

I.

U dudovu granju zalepetala krila, jedan, dvaputa, a onda zakukurikne:

— Kukuriku, zora je tu!

— A šta to bunca stari? zakvrcne iza sna jedno od kokoši. Ta još je mrak. I ponovo zavuče glavu pod krilo pa će dalje da drijema.

Niko se ne odazivlje. Samo u gustom kestenu pred kućom trapovijesno zaživka vrapčad, ali odmah zamukne.

No vrijeme ne stoji, i pijetao ponovo zove:

— Kukuriku, danak je tu!

— Aä, to zar treba već da se ustane!

I na dvoru babe Katuše stalo se pomalo da kreće. Glave se izlače ispod topla perja, protežu se noge, protresuju krila.

Onda tu i tamo zakokorače, zapijuče, pa jedno po jedno sleti s različitih strana i sjedala: s duda, s bunara, s taraba, iz pojate, pa se razide po čisto pometenom dvorištu. Zakvocalo, zakokorakalo, zapijukalo, sve gladno i veselo.

Posljednje su guske. Gusak, starješina isturio vrat ispod suše, da vidi, je l' prilika, da izvede družinu svoju. Jest prilika: sva se ostala živina našla na svojoj strani: kokoši na buništu, pilad po troskotu, što se žilavo držao uz tarabu, patke u bari pred bunarom. Gusak graknu dva tri put oštro, i to je znak, da jato ostavi slamu, na kojoj je prospavalo noćcu, i da izide na dvor. Odmah ga poslušaju pa sve jedna po jedna guska išetale, te jedna za drugom ravno na korito, da piju i da se miju.

U to škljocnu i brava na kuhinjskim vratima i nijesi ga vidio, sve što je god živo na dvoru, kao ubodeno leti pred kuću pa na vrata. Nastade gužva i urnebes.

Domaćica sa sepetom u ruci dočekuje gladnu živad. Samo što je ne sruše navalnici. Zamlatala krila, zatreptalo perje. Nasrnulo sa svih strana staro i mlado, čak i golubovi i vrapci sa susjedova krova bez straha i stida pali među krupnu i sitnu pernatu stoku, da ugrabe mrsan zalogajak. Baba Katuša jedva može da se održi na nogama, tako su sa svih strana na nju navalili. Da može dahnuti, baci šaku dvije kukuruze amo tamo. Odmah se sve okrene na onu stranu, ali brzo se i to zrnje pozobalo pa opet natrag babi Katuši, sve jedno preko drugoga skače, guraju se, tuku kljunovima a najbezobrazniji popnu joj se na ramena, na glavu, samo što je ne raznesoše živu. Zoblju iz sepeta, iz ruke, iz pregače. Katuša miri, kara, psuje, ali joj je drago, pa se brani samo onako od šale i dragosti. Zove i miluje, to glasom, to rukama, pa zapjeva slatko i umiljato:

— Koke moje, kokoko! Patke moje slatke. A ta guska vodu pljuska... O ti bezobraznice crna, hoćeš ovome pilencetu da otmeš zrnce? Iš otolen. A vi tamo, guske moje, po strani gladujete, ne daju vam k jaslama. Guraju vas lakomice. Hajde, hajde, ovo samo vama.

I Katuša baci nekolike šake kukuruze preko sve ostale živadi među guske, što su se dosada uzalud mučile da ugrabe zalogajak.

— A sad se žurite, da vam opet ove patke sve ne pozoblju pred nosom.

U to je i sepet bio prazan i gosti se stanu polako razilaziti. Još se po koja koka osvrće za babom Katušom, zaviruje na kuhinjska vrata, ko nije još sasvim sita, ali baba goni pregačom:

— Odlazite, bilo je dosta. Nosite se!

Razmiljela se po dvorištu živad i uputila na svoj svagdašnji posao. Kokoši odmah na bunište, da nogama izgrću, što se izgrtati može, pilići uče od starijih pa nožicama marljivo grebu po zemlji, patke otišle u počinjak, da brboću po blatu, a guske još uvrijeđene pačjim bezobrazlukom časom neodlučno postajkivale po dvoru, pipnule vode iz korita pa onda se uputile k vratima i tu stale da čekaju. Čekaju i u po glasa se razgovaraju:

— Jeste l' ih vidjele, kako su bezobrazne te patke, u najvećem se gnjevu razgakala najstarija od gusaka. Bez stida guraju se među narodom, grabe najbolje zalogaje pred nosom, čak iz ždrijela istrgnuće ti. Prava sramota. A pri tome stoji ih dreka, da oglušiš. Gledajte samo, kako su proste i nezasitne i kako nepristojno mljašću i melju širokim kljunom kao lopatom. Prostakuše nijedne!

— Li, li, li, zalijaju mlade guske, ko dugo im je čekati, a ne mare za ogovaranje starijih. Njima je sav svijet još i lijep i dobar i nije im stalo slušati, kako se prežvaču tuđe slabosti i mane.

Gusak mrko šuti. No kad su se sada i patke uputile vratima, spopadne ga nestrpljivost i on zagrakće ljutito:

— No, sad bi nam baba već mogla otvoriti vrata, da ne moramo tu da čekamo s ovom prljavom bagrom.

Na to oholo digne glavu i okrene patkama leđa. To patke ni najmanje ne zbuni. Čim je došla domaćica, da otvori vrata, a to patke bezobzirce nagrnu, guraju se ispred gusaka, hoće prve da izidu. To guske silno uvrijedi, one se pune prezira uklone i otmeno puste neotesanu čeljad ispred sebe, te istom se otvore vrata, patke glasnim graktanjem navale napolje, zafrckaju tustim repovima pa brže bolje niz prašljivu cestu. Vidjelo im se, da znaju, kamo idu. Za njima u doličnom razmaku dostojanstveno odšetaju guske. Otmeno isture vratove i oholo kljunovima zabodu u jutrenji svježi zračak. Na čelu išao gusak pozorno gledajući na sve strane i na glas gačući opominjao jato svoje na oprez, naročito mladež, koja je išla u sredini, a stare guske za njima. Mlado ludo, hoće da se zaustavi na svakom kamenčiću, na svakom zelenom vlatku, pa matore guske imaju pune ruke posla, da ih vrate u red i da ih nauče pristojnosti.

S naukom ne možeš dosta rano da počneš. A ovo su guščići već izrasli iz dječjih stopa. Pokrilo ih i tvrdo perje, jedva još gdjegdje izviruje čuperak pahuljice, pa im je i vrijeme, da se nauče redu i lijepome vladanju. Zato je najbolja zgoda, da se izvedu u svijet. Dok su bili još maleni, hajde de, nije se moglo s njima daleko. Valjalo ih čuvati i svaki im koračajić pomno nadzirati. Pa i zlatni su bili onako žuti žućeni, kad su se izvalili iz jajeta, pa se odmah gotovi po dvoru razmiljeli kao dukati. Bogo moj, kolike samo brige s njima, da ih obraniš i od jastrijeba pticolovca i od pasa lajavaca i od mačka mišomora, koji nekad i ne zna da razlikuje ni mlado pilence ni gušče od miša glodavca. I dakako valjalo ih dobro razbirati, da se ne miješaju s ostalom stokom. Jer ko se miješa među mekinje, izjedu ga svinje. A na to mladež slabo gleda. Zar ona puno mari za razliku roda i staleža? Kad na dvoru zakvoca kvočka onako prostački kako je i sama prosta i tobože revno i brižno, što je izgrtala iz zemlje crve ili bubu pa zove svoju pilad, onda polete i guščići s ostalom dječurlijom krilatom pa se otimaju o masni zalogajak ni malo ne mareći, da li im se pristoji ili ne pristoji društvo. Dok ih ne primijeti kvočka pa ljuto udara kljunom po nevinoj guščoj dječici. I sad ono vrišteći prhne preko svega dvorišta, prhne kao žuta loptica, da su sitna krioca zatrepetala kao barjačići, a nespretne nožice zatitrale zrakom kao vesalca.

Dakako da su sada matore guske bijesno zakakale i u sav glas psovale kvočku. Kako samo smije da dira u njihovo dijete? Ko je ona prostakuša jedna kokošja?

A onda po zalutalom guščetu, zar ono ne zna, da mu ono nijesu parovi? Sad ima što je tražilo.

— Da, da, da, zga, ga ga, potvrđivale ostale guske. Svak svome i sa svojim.

I ponosito isturavale vratove.

— Fuj, grdne li prašine, zakašlje se gusak, što je vodio jato, zakašlju se za njim i ostale. Fuj, fuj, fuj. Kako samo uzvitlaše prašinu pred nama te pogane patke. I još vele, da su nama rod. S onako kratkim vratom i krivim gegavim nogama. Onako kratka vrata i krivih nogu nema zacijelo nijedna živina svega krilatoga naroda. Fuj, grdne li prašine!

Tu guska stane, da malo odahne, a to će da upotrijebi jedno brzopleto gušče pa zaliliče lukavo i veselo:

— A je l' bako, zar su im vratovi krivi, što uzvitlaše prašinu? Pa i oko nas se vije, a u nas su dugi vratovi, je l' da jesu?

— Šuti, more, što blebećeš, ludo, izdere se na nj gusak i zahvati jezičavo momče kljunom po krilu.

— Li, li, li, procvili gospodsko dijete, ja sam vidjelo kratki vrat i duge noge, li, li, li.

— Zga, ga, zga, prihvate stare guske. Treba svakako da se zna, ko je ko i što je ko i kakav je ko. Ono su tamo pred nama prosta čeljad, to pamtite, prosta i još nečista. Prosta, jer su zdepasta tijela, a nečista, jer vole nečistu vodu. Valja da se do sebe drži. Vi ste roda i slavna i gospodskoga i otmena, da još i junačna. Je li, starješino?

— Zda, da, zda, odgovori gusak i prihvati riječ oholo i ponosito. Staro smo mi pleme i otmeno. Znate li onu divnu pticu bijelu, bjelju od snijega, duga i vitka vrata, a držanja kraljevskoga? Znate li za labuda gizdava, našega roda diku i slavu, naš ponos i čast? To je nama rod, a ne patke prljavice, nitkovice, na labuda mi ličimo i vratom i kljunom i tijelom svim.

I gusak se nadme, isturuje vrat i diže glavu, što je igda mogao, da pokaže, koliko on liči tome otmenome i lijepome rodaku labudu.

Starije guske ponosito zagakale.

— Tak, tak, tak, a jedna između njih požuri se, da kaže, što i ona zna pa zablebeće hitro:

— Da, da, da, dadadada, naše je pleme otmeno i staro i slavno. O jednim našim prapraroditeljima i šukundjedima čak pišu i povjesnice slavna djela junačka. Da!

— Ni, ni, ninini, zaninaju guščići i hoće da čuju, što pišu knjige o njihovim šukundjedovima.

— Da, zda, zga, ded pričaj, seko, potiču i i ostale guske, kako bješe ono?

I stara guska počne svečano i uzbuđeno:

— Da, da, dadadada, davno je to bilo, kad je najveći i najslavniji grad na čitavome svijetu jednom pritisnuo neprijatelj, pa ga opkolio sa svih strana. Ne može niko unutra, ali ne može ni napolje. Još malo i od gladi poginuće svi. A dušmanin tajno potkapa bedeme, čak kuša da se popne na zid, pa će još malo i ulješće u grad i poklaće sve staro i mlado. Da. Aa sada čujte našu diku i slavu! Kad ono guske, preslavni preci naši, što su noćivale na bedemu, osjete, gdje se neko penje uza zid gradski, a to one iz svega grla zagakaše i dušmanina tako zaplaše, da se smjesta digao i pobjegao i tako se grad oslobodio od velike pogibije. Da, da, tako je to bilo, tako stare knjige pišu.

— Sik, sik, sik, zasikće gusak. Bio je bijesan, što njemu ta sjajna historija nije prije napamet pala pa ga je pretekla guska. Ne trpe gusaci, da je iko pametniji i učeniji od njih, a osobito ne ženske. Zato se strašno razgalami i stane ružiti guščiće, neka pamte, što im je rekao on, a osobito guske neka samo onda govore, kad ih ko stariji pita.

Guščići zalilaju poslušno, a starije se guske samo zgledale postrance, što mu je to opet, matorome gusanu? I jedna od srednjih i ne čekajući, da nju zapitaju, od svoje zapita lukavo, brzopleto:

— A nu, guso, ti koji sve znaš i umiješ, reci nam, je l' istina, da na Martinje u svakoj kući po jednu našega slavnoga roda zakolju, ispeku i izjedu?

Hu, što su zajauknule, zalile, zacičale ostale na tu strahotu. Stane ih hvatati jeza i čitavo im se tijelo pokrije južurinama. I sam se gusak zgrozio, ali ne smije da pokaže, jer nije junački. Razbjesni se iznova, što nije on iznio tu stravičnu priču, nego ga opet pretekla guska, te on upravo otvorio kljun, da se izdere na neopreznu gusku, kad al padne mu srećom na pamet, da je bolje, da dostojanstveno prešuti svoj jed i zato samo opomene ozbiljno i strogo:

— Što blebećeš, ludo, i plašiš djecu? To su bajke, ko će u to vjerovati. Treba im pametno govoriti. Al dabome, u ženske pa tražiti pamet! Bolje će biti, da slušate razborite priče te istinu. A taka je eto istina i to, što ću vam sada kazati. Još i nije baš najveća naša slava, što nam je rod junačan, nego je vele i pametan. Da nije pametan, a zar bi učeni i pametni ljudi, kad su htjeli da nešto pametno i učeno napišu, izabrali guščje pero, da njime okite knjigu? I to su učinili, sve se pisalo našim perom, ni pačijim, ni kokošjim, nego upravo guščjim, dakle našim, jer su znali, da se samo guščjim perom može pametno da piše.

— Ihihihi, ninini, lilili, zalila drugo jedno brzopleto i jezičavo gušče isturujući otmen vratić, kako je vidjelo, da radi gusak, to može doduše biti istina, ali zato nas najprije zakolju, da iščupaju pero, a to niti je veselo niti slavno i zdravo.

— Lilili, potvrde sada i druge guščice, a stare samo nešto zarogobore. Dok se jedna ne oglasi:

— Bome čupaju nas već i žive, a to je još manje veselo i zdravo.

— Zzzzga, zzda, zgagaga, ne blekećite koješta, zakrči im riječ najoštrija teta guska, čisto mi se ježi koža!

U takovim poučnim i veselim razgovorima prođoše svojom ulicom, koja je bila dugačka sve do kraja. Tu na uglu osjeti gusak prvi zračak s Drave i odmah zakrene niz malu uličicu, a jato za njim. Tako stignu na obalu dravsku. Po velikoj zelenoj ledini uvalile se prostrane bare, koje su se sjale kao ogromne sinije i ogledala, a među njima bijeljele se bijele mrlje, sve guščija i pačija jata. Patke se odmah bace u bare i veselo zaplove po zelenoj žabokrečini, pačijoj naročitoj poslastici, pa stanu lakomo da brbоču i brljaju. Kod to vide naši mladi guščići, hoće i oni da navale za patkama u baru. Al eto ti starih i odmah stanu da uče:

— Kuda ćete, zasikće starješina oštro i ljuto. A što smo vam rekli malo prvo, da se ne miješate s poganim patkama. Nijeste li čuli, da vam one nijesu prilika. Ne vidite li, kako po tom smrdljivom glibu nevaspitano mljašču. Fuj! I ti kljunovi njihovi što su im široki, bože prosti, kao lopate, baš prave kljunetine. Odmah da ste ovamo došle!

Mlade guske poslušaju, ma da su se jedva otkinule pogledima od pataka. A patke niti znaju niti mare, što se o njima govori. Veselo brboću onim prostim kljunovima po blatu i slatko mljašču, sve ti zazubice rastu, kako im sladi. Osobito mlade patkice ne mogu dosta da se navesele i nazabavljaju na zelenoj vodici. Nekad, kao da ih je napopala obijest, iznenada se izvrnu, glavom zarone u glibovitu dubinu, rep isprave u vis i njime zatreskuju kao barjačićem, a nogama se upiru o površinu zelene, rascvale vode kao da je daska. Tako stoje nekoliko hipova na glavi u vodi, dok ne izgrću crvića ili glistu ili masnu bubu, onda se opet uzvrate, izrone glavu, zatrepte repom i zaveslaju nogama komadić puta dalje. To tako nekoliko puta naprave, sve glavom dolje, repom gore, te u vodu, te iz vode, dole, gore, dole, gore, kao na vretenu. Prava komedija. Samo što je sve sobom zabavljeno, pa nema kad da gleda na tuđe majstorije.

Samo jedna iz jata babe Kratuše, ono najmlađe gušče, stalo usprkos zabrani, pa u čudu blejalo u patke, što se tu kao pravi pehlivani prevrću i izvrću. Ali eto ti opet stara guska dojuri, udari kljunom po neposlušnici i zagakće:

— Iš otale, sram te bilo gledati nepristojnih stvari. Nijesi li čula, da ovdje nije naše mjesto?

Odu guske dalje, polako, dostojanstveno, da sebi nađu svoje mjesto gospodsko na zelenoj paši, odvojeno od ostale fukare. Pred barom nađe se drugo društvo, šarena debela kvočka i oko nje četica malih majušnih pačića. Ne znaš, otkuda se stvorili, ali sva je prilika, utekli iz jedne od onih kuća tamo na brijegu, i to sigurno najprije dječica, a onda kvočka brže bolje za njima pa onda i s njima. A lako, da je i to prvi put, jer kad se mala pačad ovako iznenada našla pred ovom golemom barom — ta čitavo je more! — a ona stala u prvi kraj kao zapanjena i čudom se zagledala u zelenu vodu. Bogo moj, što je velik svijet i što je divan! A oni, pačići, što su i oni divni, ma da su sitni sićani. Vidi im se, istom se izvalili iz jajeta. Čisti i žuti, kao dukati zlatni nanizali se na kraju bare. Milina ih gledati. Zna to i mati im kvočka šarna, pa se šepiri od gizde, pa se banči od ponosa kao banica kakva. Ima li još koja koka ljepšega podmlatka od njezina? Malo su ljetos okasnili, ali zato i jesu, da ih gledaš i da im se čudiš. U sav se glas raskvocala, neka svijet vidi i zna, što su lijepa djeca!

A ta dječica eto ugledala pred sobom nešto, što nije ni zemlja ni trava, a ipak se po njemu hoda. Zamirisalo im neobično i mamilo, mamilo! Ne može se odoljeti. Ne znaju mališani, da je to miris vode cvatuće, pune prve poslastice za pačije žeđučiće, divne, zelene žabokrečine.

Ne znaju. Ne pitaju. No se najednoć kao ubodeni jedno po jedno u baru hitaju. I jeste li vidjeli čudo? Voda ih zelena dočekala na svome krilu, kao mila majka dječicu dragu, pa ih ponijela veselo i slavno.

Ostala kvočka sama na travi. Kao da ju je grom ošinuo, stajala je i gledala zapanjeno za svojom djecom. Šta se to sada tamo dogodilo? Njena sitna, nejaka dječica na vodi! Stane očajno da leti krajem bare sve amo tamo, udara krilima, zatrkuje se, ne mari što se spotiče o debele grude busena, kvoče, zove. Ništa! Djeca je više i ne čuju, ne slušaju, ne mare za dozivanje materino, plove, veslaju, okretno i brzo i odlaze, odlaze sve dalje po zelenoj bari . . .

Zaleti se kvočka do dva do tri puta za pačićima, ali ne da joj voda! Ko je ikada i vidio, da je koka ulazila u vodu?! Šta će samo, za Boga! Vika je stoji i jauk, kamen bi se smilovao! Čisto je čuješ, kako zapomaže:

— Kuku meni, jadnoj! utekoše mi djeca. Jastreb će ih izjesti, ajme, pomozite, ta utopiće se, utopiti i kvoc, kvoc, kvoc.

Ali niko ne čuje, niko se ne smiluje, niko ne pomaže. Živina bezbrige pase, a ljudi, ono nekoliko guščaradi samo stoji, pa se smije, što kvočki utekoše pačići, pa se razbančila kao zmaj, pa se smiješno zatrkuje vodi, a ne smije u nju, pa se zaskakuje — čitava komendija! I bezdušna dječurlija zaplivaju:

— A ti koko kokorajko, kamo ti pilad tvoja? Međutim se mala žuta četica primakla ostalim patkama i ugledala njihove majstorije, pa brže bolje stala i ona da kušaju kako se to stoji na glavi kao oni veliki patkovi. Te hajde ojunači se pače, zaroni glavom, digne trlicu, jednom, dvaš, trećom, ali jao, svaki put polegne natrag i mali se pohlivan prevrne.

Eh, šta ćemo, ne ide to tako od jednom, sve treba da se nauči i svaki je početak težak.

Eto, tako se prometu i uživaju patke. Vole one gustu vodu i masni glib i zato ih preziru guske, jer onima godi samo bistra voda i zelena trava, a od gliba i blata zaziru, osim ako ih natjera nužda.

No lijepo ih je vidjeti na zelenoj livadi. Kao veliki i bijeli cvijetovi rasule se amo tamo po ledini. A gdje su se u jato slučile, vidjeti su kao ponjave na bjelilu, što čekaju na poljevušu, da ih orosi bistrom vodicom. I mirnije su guske nego patke, manje blebeću. Zvaču travu i zadovoljno gaguću.

A kad zaprijeti opasnost, naiđe pseto ili čovjek, onda eto ti gusana, razljuti se, rasteže vrat, savije ga do zemlje pa odozdola pun krvave prijetnje zasikće, da ga je strahota pogledati. Svako će sad ljudsko dijete nefaljeno bježati glavom bez obzira, da ga ne ujede bijesna ptica za nogu. Jer gusani kad su ljuti, hvataju samo za noge. Dobri su oni čuvari svoga jata. Nije im dosta, što će dušmanina otjerati iz okolice svoje družine, nego će još daleko za njim trčati, ružeći i psujući ga.

Zvoni livada od zadovoljna patakanja pataka, od grugusanja gusaka, od lilikanja guščića. I pošto se sito napaslo, stalo pa se uzme ogledavati, šta će sada da se radi. Tu livada popušta, tamo voda mami, a guščari s dugim prutovima šeću između gusaka, stoje i čuvaju živinu, da ne izmakne. A kad vide, da je sve mirno, uzmu da se igraju, dječaci kamena s ramena, djevojčice zavrsuju petlje ili se svi zajedno igraju klisa. Najprije se pogađaju, koje će prvo, pa broje:

— Od Dunava do Dunava, do dva cara carevina, gusen, gusenica, palipuška palipan, drž' se, seko, za katan, katan bio đulistan. Klinčica, varčica, zvekac! . . .

Nekad tako u igri i zaborave pa i ne gledaju strku. A to naše guske jedva dočekale. Već odulje gusan vreba, pa se sve polako primiče Dravi, pa tobože nehajno pase travu, brčka po pijesku, a jednim okom gleda na čuvare i na njihove dugačke prutove. Ta ne može se ni čitavi bogovetni dan živjeti samo o travi i zemlji. Nije guska stvorena, da noge lomi o grudu i kamen. Pa onda i djeca odrasla, treba ih uvesti na pravi, rođeni njihov elemenat. To on sada odjednom rastegne i ukoči vrat i oštro zagakne. To je znak, da se svak uzme u pamet. I svi gledaju u starješinu, što će sada biti. A gusak razapne krila, digne noge sa zemlje, savije velikim lukom po zraku pa nasred Drave. Jato njega odmah razumjelo, pa sve, staro i mlado, širi krila i jednom silnom grajom padne na rijeku pa odmah niz rijeku.

(Nastavit će se.)

Jagoda Truhelka.

PAHULJICE SITNA BIJELA

Pahuljice sitna bijela, stani, stani!
Ta ne leti tako brzo, s tobom ić' ću,
Na bijelu mi ruku pani, pani!
Pa mi pričaj bijelu zimsku priču!

Ti letiš, pahuljice bijela,
I nestaje te u toj snježnoj pjeni . . .
Zašto mi nijesi priču pričat htjela?
Oj dođi, dođi k' meni!

Pahuljice sitne bijele lete, lete
Nestaje ih, pa i opet nove niču.
Nosite me iz tog carstva tuge, sjete!
S vama ić' ću!

Ivanka Vujčić.

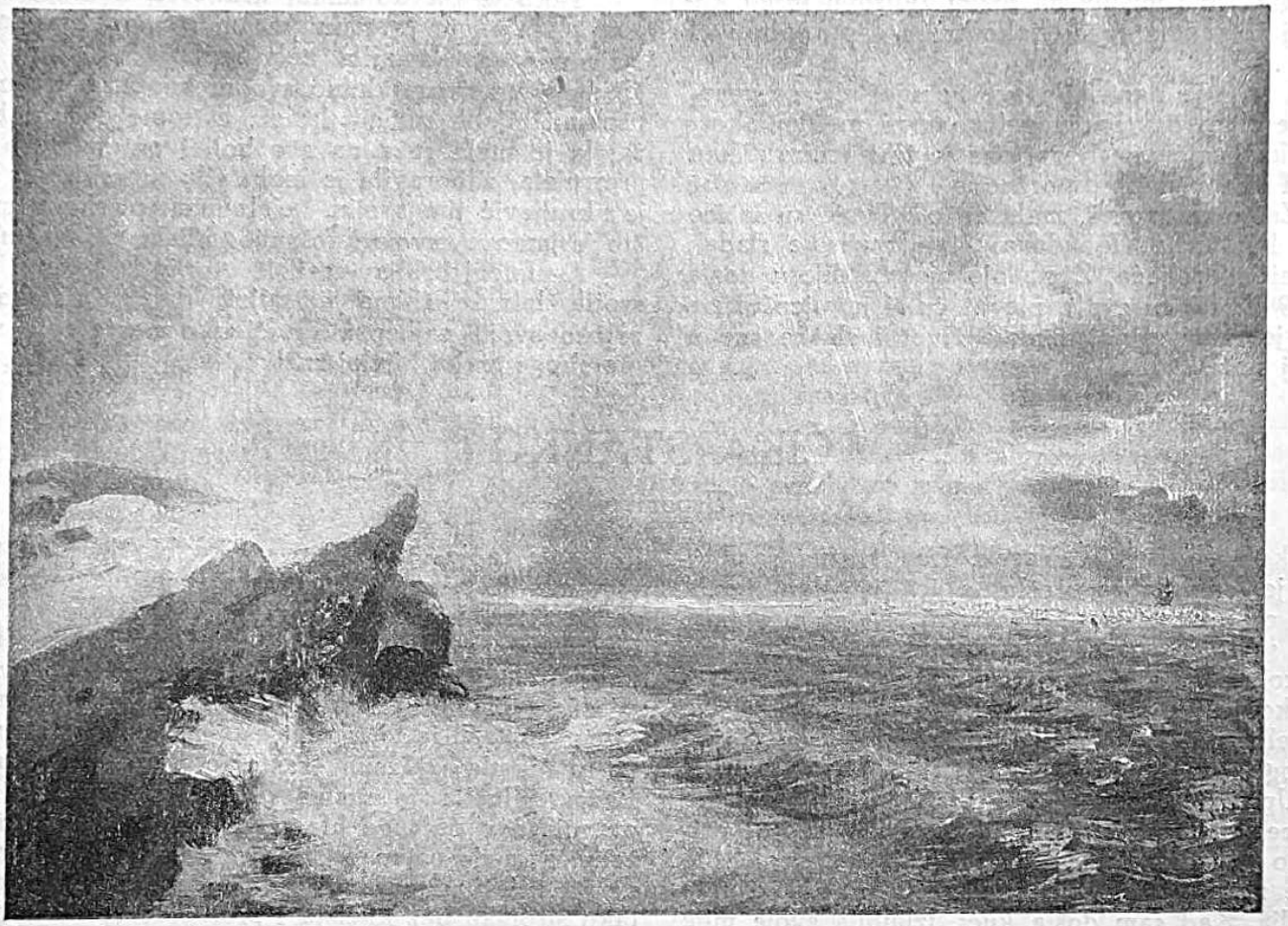

M. C. CRNČIĆ: MORE.

PRIČA O BIJELOJ RUŽI

Mnogo, mnogo je doživjela mala bijela ruža, koja je cvala u vrtu mladoga vitkoga kraljevića, čije su oči bile modre kao valovi jezera. Pjevao je ljepše i strastvenije od bijele vile morske, koja je svaku noć izlazila iz koraljnih spilja svojih i čeznutljivo pjevala u slatkom sjaju mjesečine. Svaku je noć izronila iz morske dubine, smaragdne je svoje oči uprla u mramorne carske dvore, gdje je spavao mladi kraljević i pjevala, pjevala u tihoj vedroj noći. Sjetna je bila njezina pjesma — sjetna kao tihi šapat valova morskih.

I tako su prošle mnoge noći, da nije nitko čuo bolne pjesme morske vile, da nije nitko čuo tihi jecaj, koji se tjeskobno odbijao od tvrdih kamenitih stijena i zamirao u tihom šumu valova morskih. Ipak ju je netko čuo, — mala bijela ruža, koja je bila bjelja i čišća od djevojačke duše — najljepši cvijet u čarobnom kraljevićevu vrtu. Njen se opojni miris širio cijelom okolicom i napunjao svačiju dušu čarobnim sanjama, a njene latice postajale svakim danom sve ljepše i ljepše... Kraljević je silno ljubio tu malu bijelu ružu, čuvao je od hladnih i zlih vjetrova, a dopustio je samo nestašnom zefiru, da joj cjeliva nježne latice i da joj priča svoje dražesne priče...

I jednoga tihoga ljetnoga sumraka, kada se more zlatilo u posljednjem crvenilu sunčeva zalaska, dohrlio je opet maleni zefir k maloj ruži i pričao joj tužnu priču:

»Prošle sam noći bio veoma nestašan. Letio sam s malenim pjenušavim oblačićima i raspršio sam bjelkastu pjenu njihovu po modroj vedrini neba. Zvijezde su mi se smiješile i bile su vrlo vesele, jer su oblačići skrivali blistavu ljepotu njihovu, lepršao sam po srebrnoj mreži mjesečevih traka i napokon pohrlio na pučinu morsku k malim brbljavim valovima, da poigram s njima svakidašnju nestašnu igru, ali se skamenih. Na sitnom blistavom pijesku poprskanom bijelom morskom pjenom stajala je mala vila morska i pjevala tiho, tiho, a u glasu joj drhtala laka sreća. Pjevala je dugo, sve sjetnije, dok se njezina pjesma nije pretvorila u plač, koji je zavladao cijelom pučinom. Mene je obuhvatila neka tiha bol i ja sam joj nježno cjelivao ono malo zaplakano lišce i one oči, one duboke morske zvijezde. Bacila je još jedan pogled na kraljevićev dvorac i zaronila u dubinu morsku.«

Najednom završio je zefir svoju tužnu priču, cjelunuvši meke ružine latice i otprhao u toplu noć.

Već su i zvijezde počele trnuti svoje titrave luči, već se na istoku zabijelio bijeli jutarnji osmjeh, a mala je ruža spustila tužno svoju bli-

jedu glavicu i mislila na tužnu zefirovu priču. Cijeli joj je svijet postao tako tužan, pun boli i suza . . .

Od toga je dana bila sve tužnija, nije se veselila veselom čavrljanju zefirovu, ni mekim akordima kraljevićeve gitare, ona je tiho umirala kao i mala vila u dubini morskoj.

Zašto mi veneš, mala ružo? Tvoje su latice bijele kao krila labudova, tvoj miris je sladak kao miris proljeća. Zar moje pjesme nijesu dosta lijepe? Cvati mi cvati, pjevat ću ti još ljepše! Ne veni, jer tvoj miris mi daje život i slatke sne u vedroj noći!«

Tako je pjevao mladi kraljević, a divni njegov glas lelijao je tihim mramornim dvoranama. Najednom ga ispunila neka neizrecíva bol i čežnja i on se dotaknuo svojim kao krv crvenim usnama bijelih ružinih latica. U tome času zaboravila je mala ruža na sve boli i patnje, što je pretrpjela, zaboravila je malu vilu morsku, jer joj je kraljević tim svojim cjelovom poklonio sve, što je imao . . . svoju kao snijeg bijelu i čistu dušu.

A maleni brbljavi zefirić otprhnuo je opet na svojih lakim krilima u svijet, daleko daleko i pričao svoju najljepšu pričicu o nesretnoj vili morskoj i maloj bijeloj ruži . . .

Ivanka Vujčić.

ČIKA STANKO

(Uspomena.

Škola se svršila. Vesela srca vratila sam se kući, jer sam dobro prošla, a još isti dan imala sam otputovati u svoj zavičaj. Nemate pojma, kako sam se veselila tom putu. Ne toliko vožnji, koliko sam se veselila, kako ću opet naći one, koje sam prošlih praznika ostavila zdrave i vesele, a najviše sam se veselila, što ću vidjeti dobrog djeda Stanka.

Upravo je odbilo četiri sata na uri ivanićke stanice, kad smo izašli iz voza. Sunce se već primicalo zapadu, a mi smo se žurili, da nas noć ne stigne na putu, jer smo imali priličan komad puta do cilja. Kad sam došla kući, izljubila svoje mile i drage, upitah za čiku Stanka. Kako sam se rastužila, kad sam saznala, da ga više nema među živima. Ubogi starče, preselio si se u drugi i bolji život, k svojima.

Bio vam je to dobar starac, kojeg sam najradije imala, jer nam je znao pričati lijepih priča pod sjenatom lipom u dvorištu za krasnih srpanjskih večeri. Već je bio star, pa nije mogao raditi, i tako je živio od milosti drugih ljudi. Prošlih sam praznika znala često sjedjeti pod lipom i razmišljati o njemu. Oh, Bože! kakav je život; ta još prošlih praznika bio je kod nas, još prošlih praznika gladila me je njegova staračka ruka, još prošlih praznika otvarala su se njegova usta i pričala priče. Dobro se sjećam, kad mi je jedne nedjelje ovdje na istom ovom mjestu pričao o svojima. Imao vam je on ženu i djecu, volio ih je više nego išta na svijetu, i on se ne bi nikada od njih rastajao. No providnost Božja odlučila je sasma drugačije. Sudbina mu ote njegovo najveće blago, dragu djecu i milu ženu, a on je ostao ovdje sam samcat, bez ikoga, da ga utješi u njegovoj golemoj nevolji. Ostao je tako siromah bez kućišta i prometao se od nemila do nedraga. Djecu je volio najviše, jer su ga sjećala njegove djece. Misao na njega svu me danas osvojila. Već se spuštao mrak, kad sam se prenula iz svojih misli. Ja još uvijek nosim u svom srcu milu uspomenu na dobrog starca, koji je sada zacijelo među svojima, koje je ljubio, pak ljubi i gladi sada ondje svoju djecu kao što je ovdje nas ljubio. Uspomena na dobrog starca ne će nikada potamniti u meni, jer da zaboravim na njega, zaboravila bih najljepše časove svojeg djetinjstva i radosti mojih praznika.

Maca.

JA TE LJUBIM, ČARNA ZIMO . . .

Ja ljubim tebe, čarna, bijela, ledena zimo! Ljubim tvoje vjetrove, što pričaju i pjevaju svoju tajanstvenu zimsku pjesmu; i magle tvoje su mi drage — magle, što dolaze iz nepoznatih daljina i pokrivaju goru i dol poput čarobne srebrnaste koprene . . . A kad se tvoj bijeli pokrivač spusti na usnule vrtove i polja, kad nježno pokrije grmove ruža i prazna ptičja gnijezda — tad i ja žalim, što me ne pokriva snježni plašt . . . I zato ponavljam neprestano: Ja te ljubim, čarna zimo! . . . . . Studene su i svijetle tvoje noći, lijepe poput najsunčanijeg dana; kad je sve tako mirno i tiho — kao začarano kraljevstvo u priči . . . Kad se na mjesečevu svijetlu tajanstveno sjaju grančice drveća osute biserním injem; a ledeno cvijeće cvate po prozorima — tad si mi najdraža, ti čarobnice . . . U sobi je tada tako toplo, tako mirno i tiho . . . tek praskaju drva u peći i pjevaju i pričaju o tamnoj, zelenoj šumi. A ja osluškujem sve te tajne glasove zime i staru pjesmu sjevera, s ugodnim, slatkim osjećajem u duši . . . I čini mi se, da čujem drhtavi, staračkí glas davno preminule bake, glas, koji sam u djetinjstvu tako često, tako rado slušala: ». . . bio je jednom princ . . .« I uzalud osluškujem, da čujem nastavak priče — — — ali to praskaju drva u peći, a njihovu priču poznam . . . A bakinu priču nitko ne zna da priča osim nje same, ali ona je davno već ispričala i zaklopila zauvijek svoje dobre oči i zatvorila svoja draga usta . . . Već je davno nema — ali ipak ja često osjećam kraj sebe njezinu dragu blizinu i slušam drhtavi joj glas: zimi uz toplu peć, kad je vani sve bijelo i tiho, a u sobi toplo . . . I zato ja te ljubim, ledena zimo! Ljubim te, jer ti činiš, da slušam opet drage priče iz djetinjstva, o moja draga, ledena zimo!

Božena M. Jermanova.

TESEJ I ARIJADNA

Iz 64. Katulove pjesme stih 52—248.

A) O Katulu.

Katul je mlađi savremenik Ciceronov i Cezarov. Po rođenju Transpadanac, Veronjanin, jedna od onih svijetlih glava, koje je cisalpinska Gallia togata[1] dala republici, da pronose slavu latinske nacije, dok traje svijeta i vijeka.

Bio je iz dobre i moguće kuće; na poluotoku Sirmiju u Gardskom jezeru[2] imali su vilu; a otac mu je bio prijatelj s Cesarom. I sam je Katul imao poslije nedaleko od Tibura svoj suburbanum[3]. Zarana je došao u Rim, ali ne znamo, šta mu je bilo zvanje.

Tadašnja rimska književnost, dašto i lijepa, naročito koju je reprezentirala mlađa generacija, poete novi, bila je posve aleksandrijska[4]. Taj se ukus donekle ogleda i u Katulovim najranijim pjesmama; ali naročito Homera i starije grčke lirske pjesnike izabrao je sebi za ugled. Čini se, upravo u ovim posljednjima našao je Katul sam sebe.

Dva su momenta taj proces ubrzila: jedno smrt ljubljena brata, drugo sreća i nesreća njegova života — ljubav spram Lezbije, u kojoj je najprije do neba klicao, a poslije prevaren gotovo očajao.

Lezbija se upravo zvala Klodija i bila ingeniozna, ali nemoralna sestra pučkoga tribuna Publija Klodija Pulhera[5] i žena Kvinta Metela Celera[6]. Deset godina starija od Katula[7], bogata, posve emancipirana, uvijek u najslobodnijem društvu, birala je sebi po volji kavalire, ali svagda ostala prava patricijka i velika dama — mulier potens.

Toj je ženi Katul pjevao cijelom dušom, a posve zasebnim, svojim tonom, te mu uzalud tražimo druga u latinskoj naciji. Nijemci mu osim Göthea drže malo koga ravnim; on je lirski pjesnik per excellentiam, uzornih forma, a jezika jednostavna, bez ikakve naučene retorike[8]. Nije kao Horacije podjedno i filozof, ni kao Vergilije naučenjak, on je samo pjesnik. Samo ono, što je proživio i proćutio, bilo da je ljubio ili mrzio, pa trajalo to koliko trenuće oka, samo je to predmet njegove poezije; najljepše njegove pjesme momentani su štimung, pa se zato i doimlju kao malo koje. Macaulay je svaki put plakao, kad bi pročitao njegovu 8. ili 76. pjesmu. Što veli Skerlić za Branka Radičevića, da s njim ulazi u srpsku (lirsku) poeziju mladost sa svojim svježim osjećanjima i bujnim strastima, to se isto može reći za Katula i rimsku poeziju. Dà, Katul je vječno ostao mladić, katkad bez takta i ukusa, u cijelosti nezreo, ali vreo i bez obzira, predan i pošten, žive mašte i tankih osjećaja.

Pošto poslije teških borba dokrajči s Lezbijom, ode valjada 57. godine s propretorom Kajem Memijem Gemelom kao contubernalis u Bitiniju[9]. Tu[10] pohodi grob svojega brata, koji je prije nekoliko godina može biti takođe s nečijom cohors praetoria onamo otišao pa umr'o u Troji, te mu spjeva prekrasnu nadgrobnu pjesmu. Razišavši se ubrzo s Memijem vrati se već u proljeću 56. kući u svoj Sirmij, koji zanosnom pjesmom pozdravlja:

Paene insularum, Sirmio, insularumque
ocelle! . . .[11]

---

[1] Cisalpinska Galija, koja se dijeli na cispadansku i transpadansku, zove se »togata«; to će reći rimska, jer je »toga« oznaka rimskoga građanina. Transalpinsku (zaplaninsku) Galiju zvali su »comata«, t. j. vlasata, jer su njezini stanovnici nosili dugačku kosu.

[2] Rimski lacus Benacus. Sirmio, današnji Sermione, uzak je i kamenit poluotočić, koji se s južne obale pruža oko 4 km u jezero. Antikne građevine na njegovu sjevernom kraju, koje krivo zovu Katulovom vilom, potječu iz kasnijega carskoga doba.

[3] Imanje blizu Rima.

[4] Učenim sadržajem i izvještačenim (ne umjetničkim!) formama i jezikom htjeli su naknaditi ono, što im priroda nije dala (dar). — Katul je nova zvijezda, preteča klasične poezije Augustova doba. Vidi bilj. 8.

[5] Klodijevci ili Klaudijevci stara su patricijska porodica rimska. Već zarana znatna je njihova uloga u rimskoj povijesti, premda uvijek nije bila i sretna. Zajednička im je karakterna crta tvrda aristokratska ćud i svakom zgodom vidno isticana samosvijest o svojoj ličnoj vrijednosti. Taj je Lezbijin brat bio na zlu glasu. U zavadi s Ciceronom dao se g. 58. od jednog plebejca adoptirati, pa je kao pučki tribun izradio, da je Cicero morao u progonstvo 500 milja od Rima. Koga bi pobliže zanimalo, može o tom čitati u Westphalovu djelu: »Catull's Gedichte. Breslau 1870.

[6] I odnošaj između Lezbijina muža i Cicerona, pa između Cicerona i Lezbije prikazuje Westphal podrobno. Kvint Metel Celer istaknut je i energičan optimat. Za vrijeme Ciceronova konzulata g. 63. bio je pretor u cisalpinskoj Galiji, g. 62. prokonzul, 61. designiran za konzula, ali konzul tek 60. Umro je naglom smrti 59., pošto se veoma uzrujan vratio kući s jedne senatske sjednice. U Rimu se pače govorilo, da ga je žena otrovala.

[7] Josefina bila je 6 godina starija od Bonaparta, toliko isto George Sand od A. de Musseta; Goethe je deset godina udvoravao dami, koja je bila sedam godina starija od njega i imala devetero djece.

[8] Rim je i prije Katula imao stihova, ali tek s Katulom pjesnika. — On je prvi grčke lirske strofe uveo u rimsku poeziju.

[9] Propretor je namjesnik koje Rimu područne provincije (izvan Italije), tako Kaj Memije Gemelo u Bitiniji (Mala Azija). Propretor je kao i prokonzul vršio potpunu jurisdikciju i administraciju, pače je u potrebi imao i vojnu vlast. »Cohors praetoria« njegovi su pratioci — »contubernales«, dijelom činovnici, dijelom prijatelji, koji su mu se pridružili, da se praktički naobraze za državni život, ali i radi dohodaka. Kako je Bitinija bila siromašna provincija, niti je Memije šta stekao niti njegovi kontubernali, nego se kao »rarae aves« (rijetki ptići) onoga doba vratili doduše praznih džepova, ali čista obraza.

[10] u Maloj Aziji.

[11] Vidi prijevod ove i drugih nekih njegovih pjesama u Senčevim »Primjerima iz rimke književnosti«. Vidi i Šrepelovu »Rimsku književnost«. izdanje Matice Hrvatske.

Vanredna je ljepota toga kraja. Gustav Friedrich veli, ako bi ikad još u životu proplakao, to bi bilo od čežnje za tim prekrasnim komadićem zemlje i za tim jezerom.

Malo potom vidimo Katula opet u Rimu. Tu uživa prijateljsku sreću s mnogim svojim drugovima. U ovu posljednju periodu njegova pjesničkoga djelovanja osim nekih sitnica, sentenca, impromptua[12] ide jedna od najljepših njegovih erotičkih pjesmica o Akmi i Septimiju, a od invektiva[13] jambi na Cezara i njegova miljenika Mamuru[14]. Katul je kao i većina »mlađih« bio republikanac, protivnik militarske monarhije, koja se s Cezarom javljala. Kaže se, da su i neki lični razlozi izazvali protivnost između njega i Cezara, s kojim se valjada na inicijativu svojega oca zimi godine 55. u Veroni izmirio, i poslije spjevao pjesmu u slavu njegovu. Sad je, čini se, za Katula imala početi nova karijera, koju mu je Cezar namijenio, ali već 54. umre mlađahni pjesnik navršivši tek tridesetu godinu života.

B) Tesej i Arijadna.[15]

Uji more, a s br'jega tu Dijina[16] gle Arijadni
otkidaju se oči, kud s lađama[17] izmiče brzim
Tesej, i srce njoj da od jada prepukne živo.
Vjerovat ne može još, što vidi da vidi — jao,
jer gdje trgnu se netom izà sna prijèvarna,
nađe
ostavljena se na toj na pustoj pržini sama.
A on je zàboravî i veslima pučinu burlja
izdajnik, jalovu r'ječ nek vihri mu vitlaju
burni!
Plačnijem Minova kći za njime se zanosi okom
na kip kameni nalik bakhantice mahnite, iju,
i u silnijem valma prečemernih ljulja se briga.
Tanka povezača s kose odronila njojzi se
plave,[18]
i taj progledan veo sa vitijeh djevičkih pleći,
i pršnjak, prikladne njim što stezala b'jele
grudi,
razvijano je sve, tu ì tamo sve leži, slano
tu pred nogama njoj odijèlom joj sigra se more.
Al za povezaču sad ni za veo hajala nije
djeva smućena gle, već c'jlijem samo za tebe,
Teseju, strepila srcem i doboga skrhanom
dušom.
Jaoh, Eričkinja[19] što b'jednoj bodljive njojzi
u srce vrgnu bole neprebolne, bez kraja
grdnim
kako j iskìda jadom, iz luke otkada Tesej
ubojni zavinute otploviv iz pirejske u dom
tiranina i kralja u gortinski uljeze junak.[20]
Kažu naime, kugom Kekropija žestokom
nekoć
pritisnuta za kazan Androgejeve rad krvi
izabrane mladiće i najodličnije od svih
Minotàuru djeve za žderanje morade davat.[21]
Grad se u nevolji nađe u viteškoj, i kad
tjeskoba
ljuta mu prituži već, svoj život voljaše Tesej
u žrtvu dragoj Ateni darovat nego da udilj
žive tako mrtvace Kekropija šilje ne Kretu.[22]
U desna uvjerova gornjáka se,[23] na lađi hitroj
doplovi k hrabrome Minu u preslavne njegove
dvore.[24]
Okom požudnim njeg tu kraljevska namotri
djeva,
ljupkijem mirisom čist još odisô njezin je odar,
na majčinom kriòcu na mekanom rasla je ona
l'jepa ko mrča, vali Euròtini[25] štono je njive,

---

[12] što je nedovršeno.

[13] pjesme ili prozom pisani sastavci, kojima se tko napada.

[14] Rimski vitez, Cezarov »praefectus fabrum«, genijski pukovnik; stekao nebrojeno blago u Galiji. Koliko je Katulovim jambima bio Mamura javno izvrgnut ruglu i sramoti, toliko je njima bio i Cezar žigosan, zašto ga je favorizirao.

[15] Šezdesetičetvrta Katulova pjesma ima 407 stihova. To je epilij (mali ep), od kojega više nego polovica ide na priču o Teseju i Arijadni, dok se u ostalom dijelu govori o sretnoj ženidbi Pelejevoj s Tetidom. Pelej se prema Katulu vidio s Tetidom na putu u Kolhidu, kad su najbolji helenski junaci s prvom lađom pošli onamo da otmu zlatno runo (Argonauti). Tetida je imala poći za Jupitera, ali je on pristao, da se uda za Peleja, pa i sama je ona tako htjela. Cijela se Tesalija slomi u Farzal da vidi svatove. Svi su najveću pažnju obratili na grimiznu prostirku, kojom je bila ukrašena Tetidina postelja. Na prostirci je s jedne strane bila divnim umještvom izrađena žalosna zgoda Tesejeva i Arijadnina, koju ovdje u prijevodu donosimo. a s druge se strane vidio mlađahni Ijak (Bakho), kako sa Satirima i Silenima dolazi k ostavljenoj Arijadni. Kad se svijet nagledao i razišao, dođu polubogovi i bogovi s darovima. Za vrijeme gozbe pjevaju Parke svadbenu pjesmu. Epilij se svršuje kratkim epilogom, u kome se veli, kako su nekoć bogovi rado zalazili među ljude; sad toga više ne čine, jer ljudi nijesu dostojni da ih gledaju grešnim očima.

Dojam te pjesme bio je, čini se, velik i trajan, pače snažniji od svih Katulovih neumrlih ljubavnih pjesama. U svjetskoj književnosti nije to jedini slučaj. Petrarku su savremenici slavili radi njegova latinskog epa Africa, a potomstvo se divi njegovim sonetima. Friedrich hoće, da je upravo ta pjesma dala povoda, da su Katula prozvali »doctus poeta«, čime se htjelo reći, da je bio majstor u izmišljanju (erfindungsreich). On upravo suvereno mijenja najpoznatije priče. Tako je u priči o argonautima, kako se obično čita, Pelej već bio oženjen Tetidom, kad je odlazio na put u Kolhidu, pače i Ahil se već rodio, a Katul — čuli smo — kaže, da je Pelej upravo na tom putu upoznao Tetidu i da je ona pošla rado za nj, a inako nam priče govore, da se ona upravo živo otimala i branila, ta bila je božica, vječno mlada, a Pelej samo čovjek, već i ostario i smrtan. Svadba se nije održala u Farzalu, kako veli Katul, nego na brijegu Peliju. U pričama se dalje čita, da je Apolon nesamo bio nazočan na svadbi, nego je pače on sâm pjevao svadbenu pjesmu. a Katul naročito ističe, da je Apolon s blizanicom sestrom (Dijanom) ostao kod kuće, »budući da su oboje mrzili Peleja« (stih 301), ali se ne zna zašto, pa mjesto njega pjevaju Parke, koje redovno vidimo istom kod poroda. Mino, svagdje ideal pravedna kralja, Katulu je, dašto s obzirom na atenske osjećaje, iniustus — nepravedan, tiranin (stih 75). Njegova je prijestolnica Knos, gdje je i labirint, a Katul premješta i rezidenciju i labirint u Gortiu. Na druge takve promjene upozorit će se u bilješkama uz tekst.

I sama kompozicija te pjesme mnogo je u nauci rešetana. Dok neki hoće da je građena posve prema aleksan-

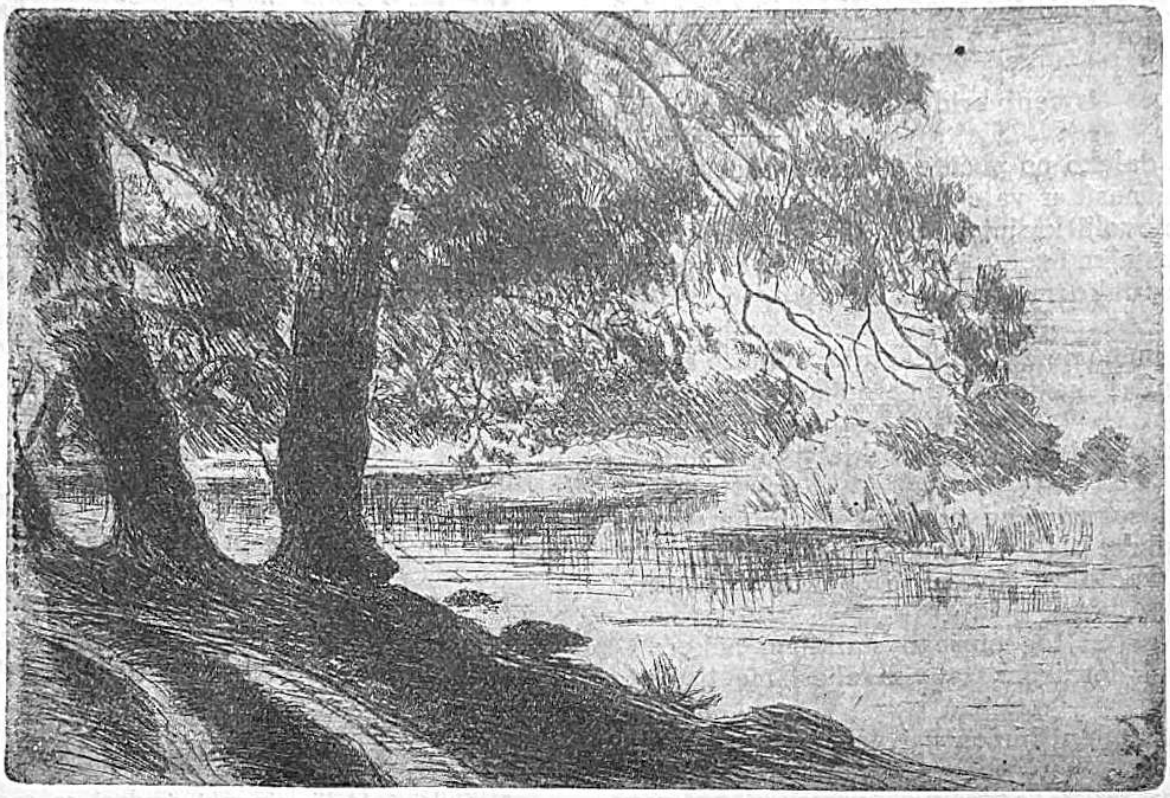

DRAG. RENARIĆ: NA VUKI.

ili ko šarena luka, kad proljetni boji se vjetrić.
Strasna pogleda s njeg gle ne smeće, već joj cijèlo
srce ognjeni zor obùzimâ, i već joj mozak,
duša živom joj sva već usplamti ljubavnom vatrom.
Dječače, božiću,[26] divljem bez milosti b'jesom što moriš
srca, i jadima mutiš čovjèčijeg radost života,
i ti, Golgima gospa, idalijskog kraljice gaja[27]
brsnatog, velika, čuj, u kakve navaliste djevu
vale i vatru, tolko za plavim da uzdiše strancem?
Razboljeno joj srce koliko se nauze straha,
kako li problijedi kad i tad od zlata bljeđa,[28]
u boj dok je s grdòbom opremao strašnom se Tesej,
bilo da čeka ga smrt il pohvala, junačka dika.
Zadavljenijem ipak obrèkla naprazno nije
glasom bozima dare nezazorne i dragu žrtvu:[29]
kao što žestoki vihar na Taurovu[30] krajnjem vrhuncu
spodbije granati hrast il omoriku šešarke punu,
te joj[31] se cijedi smola, pa krepko njome zavitlav
snagom je veljom iščùpâ, daleko od kor'jena pada
ona u dolinu, sve u létu što pr'ječa je ruši:
tako goropadnu Tesej nepòdobu prèkrvnîk sori,
rozima tek je zalúdu nal'jetala u vjetar prazan.
Mnogom urešen slavom gle zdravo se i sretno vrati,
tankijem nitom korak što bluđaše upravljo on je,
da ga iz zavojica labìrintskih izlazeć lažne
ne bi varale staze, razàbrat mu, snać se ne dale.
Ali čemu od pjesme udaljiv se počete[32] pričam,
kako se otkinula od òca, kako li sestri,
majci iz zàgrljâja izmàkla, koja je za njom
b'jednom ginula sva, ta sreća joj, sva radost bila,
a nju je Tesejeva uznosila nadasve ljubav?
Ili — kako je lađa na pjenastu obalu dijsku

drijskim uzorima, pače da je prijevod iz Kalimaha, drugi, ako i priznaju, da ima u njoj štošta aleksandrijsko, opet rado ističu momente, koji bi imali biti originalni Katulovi, a treći dokazuju, da je cijela tehnika upravo Katulov izum i nema s Aleksandrijcima ništa zajedničko.

U opisu epizode Tesejeve i Arijadnine Katul se poveo za Homerovim opisom Ahilova štita (Ilijada 18), nego mu je izašlo predugačko, a osim toga ima u njoj samoj daljih digresija, na koje će se upozoriti u bilješkama.

[16] Dija je staro ime otoka Naksa. Tu je prema Odiseji (XI 321 i d.) Artemida ubila Arijadnu, »jer joj je Dionis prokazao tajnu«. Njezina je situcija nejasna ne samo kod Katula nego i kod drugih pjesnika. U Ovidijevim se Metamorfozama (VIII. 172 i d.) veli, da je ostavljenoj »došao s polakšanjem Liber (Bakho), i da bi dovijek zvijezdom bila, skine joj s čela krunu i pusti k nebu, a kruna poleti, i dragi se kameni pretvore u sjajne iskre« (zvjezdano jato kruna). U Fastima III. 510 i d. čitamo, da ju je prema sebi (Liber) prozvao Libera i izišao s njom na nebo. Hesiod u Teogoniji (947—949) kaže, da ju je Dionis (Bakho) odabrao sebi za ženu, a Zeus ju učinio besmrtnom u vječnoj mladosti.

[17] Inako se (i u Katulu) pominje, a na pompejskim zidnim slikama i vidi samo jedna lađa, premda je Tesej zacijelo pošao s više njih. Ali kako on sad ne dolazi na Kretu kao kraljević, nego kao dio atenskoga nameta, misle

jedrila? Kako je tu sa neharnim ostavi srcem
muž, kad zao joj san svede oči i sahara svu je?
U srcu goreći sad ko luda je vrištala, kažu,
iza glasa i izdna iz pr'sîjû, lelečuć pela
sad se na strmeni hrid pa oštrijem s vrletna visa
upirala daleko po pučini golemoj okom,
p' onda nasù u vale trepetljivog hitala mora
i tu u nevolji krajnjoj protužila nesretna vrlo,
jecala za njim i zebla i ridala kroz plač ovako:[33]
Nevjero, tako me, jao, od očinskog odvede ognja
i tu na pustome žalu, tu Teseju, odbježe mene,
bezdušni! Tako li prođe ne bojeć se božije pravde,
ajme, zar krivoklètnîk prokletstvo domu svom nosiš?[34]
Ništa ti surovu ćud odvratit ne bješe moćno
od te odluke? N'jesi zar milostiv sažalit mogô s'
na me, već okrutnim, ah, i opakim prezre me srcem?
Ne, nijesi mi tog obricao slatkijem nekoć
r'ječma i desnicom, takvim nijesi me tješio nadom,
nego mi žuđeni himen[35]) i vesele čarao svate,
sve je to ništa mi sad, sve uzdušni vijaju vjetri.
Ne slušaj žena nijedna muškarca, kada se kune,
nit mu se u r'ječ pouzdaj, u nevjeri vjere ne traži[36]).
Tä jâ, jedina ja te iz sudene izbavih smrti,
izbavih, brata izgubit rijèših se, samo da tebi
izdajniku u vr'jeme ne ùkrâtîm ruku pomòćnu·
Zato će ptice me sad i zvjerinje rastrgat divlje
plijen svoj, i mrtvu zagrnuti zemlja me ne će[37]).
Zar te je lavica neka pod st'jenom okotila golom,
začeta zar te je more iz pjenastih bljunulo vala,
Sirta, proždrljiva Skila il strašna ona Harìbda,[38])
kad li me uzdarjem takvim za dragi darivaš život?
Nije li ženidba naša zadòvoljit mogla ti srca,
oštrih jer zapovijèdî i mrkog si bojô se oca,[39])
ipak si mogô u dvore u kraljevske odvest me svoje,
i tu bih rôbovâla u nevolji sužanjskoj miloj,

neki, da nema razloga ekspediciju prikazati u svečanom, kraljevskom sjaju.

[18] Plava je kosa starim pjesnicima bila odličnija od crne ili smeđe. Kod Homera i božica Demetra im plavu kosu, plav je i Menelaj. I kod Hesioda (Teogonija 947) Arijadna je plavokosa. Tako i Didona kod Vergilija (Enejida IV. 590.) i Merkurije (Enejida IV. 558).

[19] Venera prozvana po svome prastarom feničkom svetištu na brijegu Eriksu u zapadnom dijelu Sicilije. — Stihom 71. udaljuje Katul od počete priče, da kaže, što je prije bilo; poslije 70. stiha hronološki ide 124.

[20] Vidi bilješku 15. — Stihovi 76—85 nova su digresija. Hronološki se na stih 75. nadovezuje stih 86.

[21] Androgeja, sina Minova, ubili su Atenjani, pošto je kod igara pobijedio sve protivnike. Mino se zarati s njima, pa kako je u Ateni još nastala glad i kuga, po savjetu proročišta oni se pogode s njim, pa će (jedni vele jedamput, drugi svake godine, treći svake devete godine) dati sedam mladića i toliko djevojaka za hranu njegovu sinu, Arijadninu bratu, Minotauru, nakazi, koja je imala dvojstveni lik mladića i bika, i kojega je držao zatvorena u labirintu, kući zavojitoj i tamnoj. Sagradio ju je Atenjanin Dedal, na glasu graditelj iz mitičkog doba. Nebrojene krivuljaste putove tako je pobrkao, da se jedva iz nje sam povratio k izlazu (Metamorfoze VIII. 157 i d.) Kekropija je Atena nazvana po osnivaču i prvom svome kralju Kekropu. — Katul veli, da su za Minotaura bili određeni izabrani mladići i najodličnije djevojke, da bi nevolja atenska izišla što veća.

[22] Pjesnik uzima, da je Atena svake godine te žrtve slala. Kako je onda grad bio malen (premda je već i Pirej postojao, stih 74), danak je upravo strašan. — U VIII. pjevanju Metamorfoza čitamo (stih 170. i d.), »pošto se gradoba dvaput napila krvi, ubije ju treća devetoljetna ophodnja«.

[23] pogodan vjetar.

[24] Tu je Katul posve objektivan.

[25] Eurota je rijeka na Pelopenezu, gdje mrča lijepo uspijeva (Spartica myrtus).

[26] Amor.

[27] Golgi i Idalij, ciparski gradovi sa svetištima Venerinim.

[28] Blijedo žuta boja zlata dobro pristaje u poredbu. Arijadna je nesamo problijedila nego i požutjela.

[29] Zadavljenim glasom = tiho, više kao u sebi, jer tajno ljubi Teseja. »Nije naprazno (uzalud) obećala bozima dare« znači, da su bozi uslišili njezinu molitvu, t. j. Tesej je ubio Minotaura i živ se s njenom pomoći (Arijadnina pređa) vratio. (Vidi stih 112. i d. 149 i d.).

[30] brijeg u Siciliji (Mala Azija) na glasu radi hrastovih i crnogoričnih šuma.

[31] te joj = kojoj.

[32] Od časa, kad se našla ostavljena na Diji, a to se nastavlja stihom 124. — Kako kontrasti osobito snažno djeluju, Katul stihovima 116—120 hoće da istakne Arijadnin tajni i radosni odlazak iz roditeljskog doma, da bi se potonja njezina nevolja što jače dojmila. — Arijadnina je mati. Pasifaja, a sestra Fedra.

[33] Arijadnina tužaljka (stih 132—201) prvi je primjer erotične retorike u rimskoj poeziji. Za Katulom se povode pozniji pjesnici, (n. pr. Ovidije Metamorfoze VIII. 108 i d., Heroida X., Fasti III. 459 i d.; Vergilije Enejida IV. 590 id.) a za ovima pjesnici iz renesanse. Tako n. pr. u X. pjesmi Aristova »Bijesnog Rolanda« tuži Olimpija za Birenom, koji ju je ostavio na samotnom nekom ostrvu i otplovio, dok je spavala. Isporedi i u Gundulićevu »Osmanu« n. pr. pjev. VI.

[34] Zašto je Tesej krivokletnik, kaže se u stihu 139. i d., i to treba da mu se odmazdi (vidi 238 i d.).

[35] svadbena pjesma.

[36] Obrnuto u 70. Katulovoj pjesmi:

..... sed mulier cupido quod dicit amanti,
in vento et rapida scribere oportet aqua.

[37] Na mrtva je trebalo barem tri šake zemlje baciti (Horacije Ode I, 28, 36), da bi duša mogla probiti vrata Hadova i preći preko rijeke (Stiksa). Tko nije sahranjen, bludi po Hadovu domu i cvili (Homer Ilijada XXIII. 71 i d.).

[38] Ljude tvrda srca ili je lavica (tigrica) rodila ili more i vrletne hridi. (Ilijada XVI. 34 i 35). Njima je mati i Sirta (uz afričku obalu, opasna radi velikih bezdana i jakog

vodom od izvora bljelje od sn'jega prala ti noge,
ili bih grimizno tvoj pokrivala prostirkom odar.
Šta li uzduhu tom zalùdu nesv'jesnom tužim
b'jedom upròpašćena, kad ćućenja nikakva nema,
pa niti može me čuti nit utješnu riječ mi vratit?
Ah on nà moru već na debelom eno se ljulja,
tu pak na divljačnom žalu smrtniku ni java nema;
tako u potrebi krajnjoj bijèsna sudbina se mnome
brùkâ i živoga uha za kuknjavu zavidi meni.
Svemožni Jupiteru, kud sreće, da nikad prije
kekropske lađe nijesu na obale pristale knoske,
da nikad nevjerni mornar namirujuć žalostan namet
divljanu bratu na Kretu ne sveza uže lađèno,[40])
A taj zlóća, taj nitko, što naočitim je crne
obrazom namjere krio, da u kuću ne uđe našu!
Kud mi pritèći je sad pod okrilje, čemu se nadat?
Idski da dostignem brijeg,[41]) gdje bezdana tu se daleka
rastupi, morska me s njim gorùpadna d'jeli poljàna?
Hoće l' me izbavit otac? Ta òd njeg odvojih se sama,
sama ga odbjegoh s hrabrim, što skrvavi krvlju se brata.
Ili će vjereni muž da ljubavlju utješi mene?
Ah on bježi i laka po pučini savija vesla.
Svud tek obala gola, na otoku ni krova nema,
niti se otvora izlaz iz talasa okolo igdje,
nema za bijeg sredstva ni nade, sve je nijemo,
svuda pustinja, i sve sigùrâvâ propast mi grdnu.
Al ne, ne će mi smrt pomrčati vidjela, ne će
čuvstva u nemoćnu t'jelu ugasnut mi prije no kazan
pravednu òd bogôvâ ne izmolim izdana, vjeru
nèbesnikâ dok tvrdu u umrli ne nađem čas svoj.
Vi, koje osvetnom kazni mužèvljâ kaznite djela,
Eumenide,[42]) čelo te zmijastom obvito kosom[43])

udaranja valova; tu je znao i pustinjski vjetar pijeskom zasuti lađe) i Scila (neman) i Haribda (golemi vir), morske strahote između Sicilije i Italje (Odseja XII. 428 i d.).

[39]) Kakve bi to zapovijedi bile, ne zna se. Može biti, ja mu je otac već koju drugu namijenio, pa zato ne smije da dovede nju iz neprijateljske zemlje.

[40]) Atena je dakle već i prije slala žrtve na Kretu (vidi bilj. 22.). — Knoski bregovi = gortinski = kretski.

[41]) Ida je gora na Kreti; idski = kretski.

[42]) božica osvete.

[43]) čelo te = čelo koje.

srdžbu odaje, što vam provaljuje prsima izdna,
amo vas! amo potec'te i čujte tužnjavu moju, tužnjavu, jadovna ja što iz srca tužim i duše goreći bez pomoći u ljuvenom luda bijèsu.
A jer iz najdublje cvilba nutrinje mi prodire, jao,
ne dajte mojemu jadu da u uzdûh prođe zalúdu;
s kakvim me srcem tu u samoći napusti Tesej, božice, istijem srcem nek zacrni sebe i svoje[44]).
Tako iz smućene duše jaoknûv gdje nesretna djeva
iska očajna platu za zlodjela, a to gospodar bogova svemoćnim njoj gle nàmagnê migom, i c'jela
već se uzdrma zemlja, uskoleblje divlje se more,
zaljuljaju se zv'jezde od trešnje vasione[45]).
Mrkla Tesejevu je dušu u tome popala tmuša, i više ni na kraj uma nijesu mu nalozi bili, što ih je živo prije u budnoj držo pométi:
rascvijèljenu ocu ne postavi radosna znaka[46]), živ da i zdrav u luku erèhtejsku[47]) evo se vraća.
Kažu naime, nekoć, kad s lađama Egej je sina iz grâda Divina[48]) spremô i vjetrima njeg povjeravô, da je zagrliv junaka naručio njemu ovako:
Sine jedini, draži od duga meni života, ti, kog usudu jaoh izručit slijepu moram, a tek skoro tu pod kraj dubòkoj mi starosti stiže;[49])
huda kad mi te sudnja i slobodno otimlje tvoje srce prekò volje sad, a oči potavnjele milog
još se lika sinòvljêg nadòvoljit mogle nijèsu: radostan ja te ne mògu ni vesela opravit srca, ne dam, znakove sreće da na put pogodne nosiš;[50])
nego iz bolane duše procviljet najpre ću mnogo, pepelom, zemljom naprašiv nagrditi kosu sijedu,
p' onda na drhtavi jarbol razapeti bojena jedra,

[44]) To je zaboravno srce. (Vidi stih 58.).

[45]) Prema poznatom mjestu iz I. pjevanja Ilijade (stih 528. i d.).

[46]) bijela jedra (vidi stih 233 i d.).

[47]) Erehtejska luka je atenska nazvana po prastarom atenskom kralju Erehteju, koji se već u Ilijadi spominje (II. 546 i d.).

[48]) Diva je Palada Atena.

[49]) Egej od Medeje imao sina Meda, ali Katul to navlaš ne će da zna, da bi priča o jednom sinu jače djelovala. — Da je Tesej bio odgojen kod svojega po materi Etri djeda Piteja u Trezenu (Argolida), pa tek dorastavši do sablje i do konja bojna došao k svojemu ocu, čitaocima je zacijelo poznato iz priče o Teseju.

[50]) bijela jedra.

ùgasito ko rđa nek tkanje ibersko svuda[51])
tugu i nevolju našu, što probija srce nam,
glasi.
Ako ti stanovnica Itóna[52]) preslavnog, rod naš
milostivo što štiti i pr'jesto Erèhtejev čuva,
dopusti vitešku desnu skrvavit bikovom krvi,
gledaj, da sahranjene u vjernoj vazda pameti
naredbe ove ti budu, u zàborâv ništa ne vrgni:
tek što glavice te izdaleka ti ugleda oko,
žalosno s motaka tkivo odasvud skini i b'jela
tada na sukanim užma visoko uzdigni jedra,
da mi se zaigra srce, kad usmotrim vesele
znake,
i znam, gdje radosni čas i dobra mi vraća te
sreća.
Tesej je naruke te u živoj ranije sv'jesti
čuvô, al minuše već ko oblaci razbiti silom
vjetrnom s uzdušnog vrha planine zavite
sn'jegom.[53])
Otac pak s najviše st'jene daleko uprvši
pogled
u suzama je brižne neprestano kupao oči,
pa kad jedara on naduvenih[54]) ugleda tkivo,
s visa stijenju tom strmoglàvcê se u more
zgruha
siguran, čemeran dan to Teseja ugrabi njemu.
Pod krov očinski tako i u dom u crno zavit
ubojni Tesej tek stupi, već isti obuze bol njeg,
koji i Minovu kćer, kad neharnim prezre je
srcem[55]).

Osim djela, koja se citiraju u bilješkama, upotrijebio sam još ove pisce:

C. Valerii Catulli Carmina. Uebersetzt von Karl Wilhelm Ramler. Wien 1803.

Hertzberg Teuffel: Die Gedichte des Catullus, in den Versmassen der Urschrift übersetzt. Stuttgart 1862.

Rudolf Westphal: Catull's Gedichte. II. Ausgabe. Breslau. 1870.

Dr. Friedrich Pressel. Catulls ausgewählte Gedichte. Verdeutscht. Berlin. Langenscheidtsche Bibliothek sämtlicher griechischen und römischen Klassiker in neueren deutschen Muster-Uebersetzungen. Bd. 62.

Alexander Riese: Die Gedichte des Catullus. Leipzig. 1884.

Gustav Friedrich: Catulli Veronensis Liber. Erklärt von (Sammlung wissenschaftlicher Kommentare zu griechischen und römischen Schriftstellern.) Leipzig und Berlin. B. G. Teubner 1908.

Gabrijel Pinter.

SMRT BABE PRIMORKE

Jesenska je večer tmurna,
Razlijega se jeka burna:
Granjem murve vjetar šušti,
A po krovu kiša pljušti,
U dimnjaku bura vije
I u stakla kapljam bije.

Dok kod groma i kod sijeva
Ko iz kabla kiša lijeva,
Dok obalam more tutnji —
Al je slatko u toj smutnji:
Srce trepti, mašta trza,
A na oči sanak brza!

U kutiću svoga stana
Drijema baka samohrana.
Sto joj, blizu, ima ljeta.
Tužno sjedi sred kreveta.
Uz mećavu, kucaj sata
Čudan neki san je hvata...

Sama živi, sama drijema,
Svoga nikog ona nema,
Već u žici, kraj kamina,
Dva malena kanarina;
Starog mačka, što sved prede
I grlicu ispod grede.

Al tri ima slike mile,
Što je vazda plakat sile.
Cvijećem one okićene
Stoje više glave njene.
Nad slikam su do tri križa,
A pod njima tri su žiža.

To dva sinka jesu majke,
Kod njih slika kćeri Rajke.
Pred pô vijeka posla Niku
U daleku Ameriku.
»Idem — reče — majko stara,
Donijet pečâ i dolarâ!...«

Za mornara dade Antu
Po Indiji i Levantu.
»Zbogom ostaj — kliknu — nano,
Nadaj mi se, moja hrano!
Slat ću šećer, kafu, svilu,
Da udamo našu »milu«!...

Zalud moli, suze roni —
Ne dođoše nikad oni!
Sva joj hrana koze vrane,
Što ih pasu strme strane,
Dok joj Rajka krasna lica
Vrat ne slomi sred litica.

---

[51] Katul ne veli, da su jedra bila crna, nego tamno smeđa kao rđa; ni kormilara ne pominje, sve zato, da bi se i bez obzira na božju odluku (stih 203—204) što bolje motivirala Tesejeva zaboravnost. Da je Tesej u teškim mislima za ostavljenom Arijadnom ugledao neobična crna jedra, ili da je imao krmilara, koji bi ga na očevu zapovijed podsjetio, on bi ih zacijelo zaminjenio bijelima. Smeđa kao rđa boja jedara možda upravo nije bila posve neobična, pa zato nije ni drugima na lađi zapela za oko. U talijanskim vodama i danas se često vide takova jedra. — Iberska su jedra, što se misli, da su ih prvi izumili Iberci (Španjolci).

[52] Svetište Itonijske Atene jedno je u Tesaliji na brijegu Itonu, drugo u beotskom gradu Itonu.

[53] Ta je poredba, čini se, previše nategnuta.

[54] veoma slikovito.

[55] Arijadnina se kletva izvršila, Tesej je primio platu: izgubio je oca, kao ona što je prije izgubila njega.

Sad pod večer ovu tmurnu,
U zanosu bolnu, burnu,
Uz mećavu, kucaj sata,
Čudan neki san je hvata:
Spustila se sred kreveta —
Nešto klopi i goneta . . .

Gledaj! . . . Ruke širi stara,
Pa u sanku progovara:
» . . . . . Zbogom zavijek, Ameriko,
Dobro došo, sine Niko
Dočeka te majka stara —
Donije pečâ i dolarâ! . . . . . «

Suza staroj oči stapa,
Na cjelov se usna sklapa:
Sred radosna ona vriska
Tamu grli, ruke stiska;
Od vatre joj lice gori.
Sad na drugu stranu zbori:

» . . . Evo, evo moga Anta
Iz Indije i Levanta!
Dobro došo, hrano moja!
Izmoli te majka tvoja . . .
Spremaj šećer, kafu, svilu —
Udat ćemo našu »milu«!«

Suza staroj oči stapa,
Na cjelov se usna sklapa:
Sred radosna ona vriska
Tamu grli, ruke stiska;
Od vatre joj lice gori, —
Sad na treću stranu zbori:

» . . . . Dobro došla, mila Rajka!
Raduje se tvoja majka,
Gledeć troje unučadi,
Gdje se oko mene sladi —
Svako mi se za skut maša:
»Daj smokava, bako naša! . .

Suza staroj oči stapa,
Na ljupce se usna sklapa:
Sred radosna ona vriska
Tamu grli, ruke stiska;
Naglo krenu, da se prigne,
Pa da na grud djecu digne . . .

Jači joj se uzdah vinu,
Veća suza očma sinu,
U širinu ruke vrgnu,
Pa se cijelim tijelom trgnu;
Okom sobu zaokruži —
Pa se smiri i produži . . .

Taj čas vihor zatalasi,
Sva tri žižka on ugasi:
Zaciktaše kraj kamina
Dva malena kanarina . . .
Grle žali ispod grede,
A uz mrca mačak prede — — —

Stipan Banović.

ZIMA U VISOKIM GORAMA

I.

Dvije sam godine proživio u Alpama na visokim vrhuncima i dubokim dolinama Dolomita. Vlastitim sam očima gledao zimne pojave u njima.

U alpskom kraju snijeg tako zagruva, da se u mjestima ne vide plotovi i kućne ograde, a u kuće se unilazi kroz prvi sprat preko snijega. S prvog se sprata silazi u prizemlje kao u podrum. Snijeg ne ostavlja ovih krajeva do Uskrsa. God. 1917. se sanjkalo na Uskrs kroz cijeli Pustertal. Sniježi tako gusto, da se za pol dana ponovno izjednači sve, što ljudi očiste. Starije i slabije kućne krovove snijeg ruši, a često i cijelu kuću sruši njegova težina. Domaći se svijet zimi kupi oko velikih peći, koje zapremaju četvrtinu sobe. Na peći spavaju djeca, a odrasli si prostiru kraj peći postelje. Veći dio dana provedu kraj peći, ženske pletu čarape, muškarci izrezuju razne predmete, čitaju knjige ili skupno mole. Od svojih kuća odilaze jedino po drva, što ih spuštaju na saonicama iz šume. Tako je u naseljima.

U nenastavanim gorama zagruva još dublji snijeg. U zimi se ne može šumom proći, jedino prolaze njome lugari, šumari i lovci na ski-ma. Bez njih bi propali u dubokom snijegu. U ratno se doba ovdje borilo ne samo s protivnikom nego i s teškim elementom. Kroz ovako se duboki snijeg morao utirati prolaz, pak je stotine vojnika danju i noću odgrtalo snijeg, da se utre najpotrebniji prolaz. Samo se tako moglo proći šumom. Veličanstvena je šuma na pogled pod snježnim teretom. Svi se borovi čine kao čarno urešena božićna drvceta, što ih je okitila sama priroda. Uzduh je u šumi tako čist i svjež, da ga se čovjek ne može dosta nadisati. Krijepi pluća i širi grudi. Čovjek ga guta kao omiljelu hranu ili piće. Svježi je snijeg tako blag, da zaboravljaš na zimno doba i raskopčaš prsluk i košulju, da te taj snježni fluid svega okupa; a kad njime natareš leđa i grudi, kao da si se natro neishitrenim balzamom, što ga je priroda od sebe izlučila. Da, u alpskoj je šumi snijeg pritisnuo svaki i najmanji prašak poda se, pak je razumljivo, zašto su ljudi u visokim snježnim Alpama podigli zračna ljetilišta. Ali to je sve, što ljudi od velikog snijega u Alpama imadu. Domaći bi svijet rado zamijenio čim drugim ovaj strašni elemenat.

Da, strašan je elemenat — snijeg! U šumi nije čovjek nigdje stalan od njega. Svaki čas prijeti, da će se shrvati koje visoko jelovo stablo pod snježnim teretom, što se pričvrstio među iglicama i crnogoričnim grančicama. Često je takvo stablo ubilo čovjeka i životinje, što su za ratno vrijeme šumom prolazile. Snijeg je najviše upoznao ratnik, koji je morao da živi u njemu. Sagradili si vojnici drvene kućice, ali ih je snijeg zatrpavao tako, da su ga meli i odgrtali, dok ne bi iznemogli, pak bi se napokon zadovoljili jednim prozorčićem, da kroza nj unilaze i izlaze iz tih kolibica. Snijeg je nemilo gnječio te oskudne stanove i ubijao u njima ljude.

Najstrašnije su l a v i n e. Snijeg bi se duboko naslagao na strminama — a u Dolomitima je malone sve strmo. Putovi su u bojnu prugu vodili uz njih. Izdubli su se i tuneli za prolaz kroz snijeg. Sve je to nekako bilo za oštre studeni. Ali kad je dunuo blagi povjetarac ili kad su se osjetile iz daljine sunčane proljetne tople zrake, počeo se ovaj silni snijeg mekšati i pomicati, ne držeći se više čvrsto o tle gore te spuštati sa svojih strmina. Tad je zaprijetila u gorama »bijela smrt«. Svaki čas se čula velika lomljava uz tutnjavu i osjetili potresi, kao da se tresu temelji gorskih masiva. Neznatan je trijes, što nastaje uslijed eksplozije najvećeg metka u poredbi s lavinom. Lavine padaju obično danju od 10—12 sati, dok su sunčane zrake jače. Ljudi tu tutnjavu tjeskobno slušaju i nečujno šapću: lavina... Često se spusti sav snijeg s dva kilometra duge strmine i zaspe svu dolinu. Na drugom se opet kraju spušta snijeg u gromadama, što se vrteći narastu kao kuće i skotrljaju na dno doline, da i preko dna se zalete ća na protivnu stranicu. Lavina ne pozna zapreka. Ona glatko obrije šumu, kida stijene i tura kamenje pred sobom. Gdje se lavina ustavi, ne može se očistiti, nego se utire put preko nje, ako se baš mora onuda proći. Teško ljudima, koje zahvati na putu! Nemoćni su i osuđeni na smrt. Pak ako ih desetoricu, pedesetoricu a i stotinu lavina zahvati, kako je bilo u ratno doba, svi će bez pomoći zaglaviti! Nesretnici! Nad njima je cijela gora od snijega. Tek se u lipnju mogu otkopati, kad se snježna masa otopi i stanji. Unesrećenici su nalik na utopljenike.

Strašan je snijeg, strašna lavina. Sav snježni čar iščezne pred tim strahotama kao kap mirisne vode u velikoj kaljuži. Domaći svijet, navlastito lugari i lovci na divokoze, također često stradaju od lavine, koje ne jedamput povuku nesretnu žrtvu u ponor, iz kojega ju ne mogu ni mrtvu osloboditi. Zato se u dolomitskim dolinama i gorama na svakom koraku nalazi spomenika s imenom unesrećenih od lavine, koja im je svaki trag zamela.

Da, ljepo je u visokim Alpama i u Dolomitima u srpnju i kolovozu, jer tada u njima nema mnogo snijega a ni žege. Tada ovdje vrvi svaka dolina i kutić od izletnika, koji odilaze oduševljeni od slikovite prirode. Ali da vide, kako je tu u zimi, kad su ona svratišta prazna i zatrpana do krova, da čuju, kako lavine tutnje i nište sve, što shvate, tada bi dobili potpun pojam, što su Alpe, što su Dolomiti. Naši su ljudi-vojnici blagoslivljali pitome gore i doline naše domovine.

II.

Da ne ostane u duši čitaočevoj samo crna pomisao na »bijelu smrt«, kad sluša o Alpama, spomenut ću još veličanstveno i neopisivo ž a r e n j e A l p i, nezaboravan pojav, koji gledaocu napunja dušu oduševljenjem i pobožnošću, koliko puta ga vidi i gleda. Žarenje se Alpi (njemački: Alpenglühen) pokazuje, kad sunce zapada i kad posve utone. Tad se večernje rumenilo razlijeva po snježnim ili kamenim vrhuncima u presjajnom žaru. Kod nas se također katkada vide sa Strosmajerova šetališta zažarene kranjske gore, ali je žar naših gora blijed i slab prema onome u Alpama. Tamo se cijelo brdo zažari kao željezo u vatri te se čini kao velika usijana gromada, koju će začas nebesni kovači postaviti na nakovanj. Što je vrhunac viši, to je sjajniji, jer se svi sunčani traci bez zapreke sipaju po gori. Ako je još k tomu gorski vrhunac pokriven snjegom, zaista nema rubina i zlata, koje bi tako sjajilo kao zažarena snježna gora. Teško da se oku gdje pruža ljepši pogled. Slikari su često pokušavali, da taj prizor bojama prikažu, ali im kist uz sve umijeće o miješanju boja nije pogodio. Kao što se more ponosi svojom modrinom i svjetlucanjem, tako se Alpe diče svojim žarenjem. — Kad se domaćem čovjeku spomenu strahote lavina, uvijek će primijetiti, da je zato žarenje Alpa veličanstveno. Često se Alpe zažare i u jutro, kad sunce izlazi, ali tada nije ni izdaleka tako divno kao za zapadanja.

Više sam puta promatrao tu prirodnu ljepotu. Uvijek me je ponovo zadivila i budila u meni poštovanje prema prirodi i njenim zakonima. Najljepše sam žarenje gledao baš na sam badnjak g. 1916.— Oko četiri sata poslije podne uspinjao sam se pod tri tisuće visoku Rothwandspitze u Sextenskim Dolomitima. — Kao da je sama priroda htjela pozdraviti tajanstvenu badnju noć i užeći božićnje luči stotinama vojnika, što su u dubokom snijegu, daleko od svojih milih na taj dan turobni bili, zažarili se svi vrhunci vatrenim svijetlom. Tirolske i talijanske gore odsijevale su u tom žaru dobra po sata. Njihov se žar doimao moje duše više nego ikoja umjetna rasvjeta, što se u mnogim mjestima pali u slavu badnje večeri. Ni okom nijesam trenuo, dok sunce nije negdje daleko posve utonulo. Zar da opisujem osjećaje, koji su mi se budili? Svako će ih lako pogoditi: ta bio je Božić, dan ljubavi u doba puno nebratske mržnje i smrti! No ovo prekrasno božićnje svijetlo kao da je na čas ublažilo tu mržnju. Za badnje večeri nije pao nijedan hitac. Doista, veličanstvena priroda čovjeka najviše odgaja — za čovjeka.

Zimi u visokim alpskim gorama osjeća čovjek pjesnikov pakao i raj.

A. Messner-Sporšić.

LJUBAV I ČEZNJA ZA RODNIM DOMOM

Sjećam se kao danas: za vrijeme prošlog rata boravio sam neko doba u jednom slavonskom selu. U kući su bila i dva ruska zarobljenika Ukrajinca. Jedne tople lipanjske noći izišli smo na brdo za kućom i legli na travu i pripovijedali. Noć je jasna: mjesec je osvjetljivao pod nama plodna polja i na drugoj strani sela po brežuljcima. Razgovor je tekao sve lakše i lakše, dok napokon sasvim ne presta. Oba su Ukrajinca postajali tužnija i zamišljenija. Obojica se zagledali nekuda preko planina na sjever i sve se jače orila pjesma, sve se više isticala ljuta bol — čežnja za domovinom, za rođenim selom, za beskrajnom stepom. Čuo sam te večeri pjesmu o Kijevu svetom, o Dnjepru i o milozvučnoj balalajci. A vjetrić je nosio akorde u noć daleko, daleko preko Karpata. Te noći mi se otvorila ruska duša, naučio sam više nego iz deset knjiga, koje pišu o njoj.

•

Nema književnog znamenitijeg djela otkako postoji historija, u kojem ne bi bilo bar par redaka ili strana posvećenih svetom čuvstvu — ljubavi k domovini, rodnoj kući i milima. Ono nam navire iz onog psalma u bibliji, gdje Židovi kao sužnjevi babilonski tužno sjede na obali Eufrata, a harfe obješene o grane vrba tužno vise popucanih žica. Najljepša i najdirljivija scena Ilijade je rastanak Hektora i Andromahe. Motiv Odiseje je Odisejeva želja za njegovom Itakom i ona ga goni naprijed, da ostavlja Alkinoja i njegov gostoljubivi dom, da se ne zadražava na otoku Kalipse i prezire lajanje krvoločne Scile. Mala šačica Grka plaćenika kreće s Kirom u rat u nepoznate krajeve Perzije, Medije i Baktrije. Poslije bitke kod Kunakse ostadoše njih deset hiljada sami u nepoznatom kraju. Što je krijepilo i hrabrilo tu osamljenu četu, da se probija mjesece i mjesece kroz puste predjele, sa svih strana opkoljeni neprijateljima, nego želja za pitomom Heladom, za svetim gajevima i azurnim Egejem. Teško je reći, tko se više radovao, da li oni, kad su ugledali more, ili Kolumbovi mornari, kad im se ukazalo kopno.

Ne znam, da li je itko tako vjerno i s osjećajem prikazao tugu Ovidija za domovinom kao Vojislav Ilić. To mu je svakako jedna od najljepših i najboljih pjesama. Na obali Ponta Euxinusa sjedi starac, naslonjen na harfu, a bijele mu vlasi lepršе na vjetru. To je Ovidije, koji za sebe kaže, da je tenerorum lusor amorum« i koji je negda pjevao o životu i ljubavi i o prijetvorima bića u bolja i savršenija. Srce mu čezne za pitomom tiberskom obalom, upire oči onamo, gdje leži njegov očinski Sulmon, a

»Sunce se u magli gasi. A vetar zviždi i tone
I mrzlim krilima svojim leluja sedu vlas
I tiho dotiče strune i strune sumorno zvone
Ko umirući glas!«

Prognan Ovidije ne pjeva više veselih pjesama, nego tužne, sjetne elegije, u kojima nabraja prijašnja uživanja u domovini prema sadanjim patnjama u progonstvu, pjeva »Tristia« i »Libri ex Ponto«, iz kojih dopire vapaj njegove duše, koja je izgubila svaku nadu, da će se vratiti očinskim penatima; kao da sluti, da će se ljudi poslije pitati:

»Gde mu je grobnica sveta?
Pod mračnim sumornim nebom varvarskih i
divljih Geta!«

•

Kao da je baš udes htio, najveći i najslavniji ljudi svojega naroda, oni koji su svoju zemlju najviše ljubili, morali su iz nje bježati, da spasu život. Portugijski pjesnik Camoreus, koji je u svojoj »Luisiadi« ovjekovječio slavne sinove svojega naroda, prve conquistadore, koji su se usudili zaploviti s onu stranu rta di Buona Esperanza, umr'o je od gladi. Dante je kao beskućnik hodao od dvora do dvora, doživio, da je jedan knez della Scalla više cijenio svojeg dvorskog luđaka; kako mu je bilo pri duši, kad je vidio, da će umrijeti daleko od Firenze, svjedoči nam njegov grobni natpis: Hic claudor Dantes, patriis extorris ab oris! Što je Byrona učinilo ciničkim neprijateljem Engleske? Kleveta, kojom su ga ocrnili pred javnošću, optuživanje zbog nemorala te hajka proti njega, jer širi ideje francuske revolucije. Nije ono ravnodušnost, kad se on u osobi Childe Harolda onako hladno rastaje s domovinom; u njemu je bjesnila bura raznih osjećaja, koji su se kasnije pokazivali u mržnji na Englesku u svakom većem djelu. Mislim, da ni Ibsen ne bi toliko isticao topli, sunčani jug prema tamnom i maglovitom sjeveru i klisurastim obalama uvijek nemirnog mora, da nije na njega mnogo utjecala vika i galama njegovih zemljaka, kad je počeo da im otkriva njihove konvencijonalne laži.

•

Kennst du Land, wo die Zitronen blühn? Tko nije čuo te divne pjesme pune toplog juga, vedrog vazda neba i mirisnih gajeva limuna i naranča. Ali nema samo jug svoju Mignon, imaju je i tmurni sjeverni krajevi: divlja i krševita Kaledonija i vazda zeleni, ali potišteni i ubogi Erin! My hearts is in the Highland, my hearts is not heer: u planini mi srce, a nije mi tu, u planini mi srce, gdje jeleni mru! Tako pjeva Škot Bums, koji je bio ostavio grad i vratio se kući — plugu. Kao i njegovom slavnom zemljaku, poznatom romanopiscu Walteru Scottu, tako je i njemu mio onaj kršni kraj, koji je rodio jednog Wallacca pa kliče:

Zdravo, planino i sjevere stoj,
Gnijezdo junaka, tih krepkih za boj!
Kudgodjer se verem i stanem gdje ja
Tek planina mi srce ljubiti zna!«

A Irac Thomas Moore ljubi svoju izmučenu, od dugih bojeva za život umornu Irsku i nježno joj pjeva:

»Erinska zlatna harfo, vidjeh te nekoć tužnu,
Na tebe noć i muk je vječiti pao.«

Ali je tješi, nek ne klone, jer još ima dobrih sinova, koji će je braniti, jer

Sa ljutog jada, s krvi što si lila
Ti sinovom si svojim većma mila.
Ko pticam, kim iz krvnih majke grudi
Napitak veću k majci ljubav budi!

Nedavne borbe u Irskoj pokazale su, kako

iseljeni Irci u Americi zborom i tvorom rade za očinski kraj.

•

Što je zemlja tvrda, kamenitija i teža za obradivanje, to je svojim sinovima milija. Evo nam kršne Crne Gore, same klisure i stijene, veoma malo zemlje podesne za obradivanje, ali je junački Crnogorci kroz vijekove braniše. Ali ako su nju opjevali mnogi pjesnici, nije ni susjedna kršna Hercegovina ostala u pozadini. Ima ona svojega barda, koji ne pjeva o bojevima, ne pjeva o ratnicima »koji će na dva, da ih sijeće«, ne on pjeva o tvrdoj hercegovačkoj grudi, o znojnim prsima i tvrdim žuljevima hercegovačkog težaka. Zato te pjesme nujno zvone, kao mukli jek motike, koja odskače od tvrde, krševite zemlje. Taj bard je Aleksa Šantić, koji je prerano umro na veliku žalost Srba i Hrvata, koje je on jednako volio. Najljepše njegove pjesme pjevaju rodnu mu Hercegovinu. On poštuje svakoga, koji teži zemlju, on mu veli, slično kao i Kranjčević:

Ubogi druže dubrava i vrela
Ti, što te drače u brdima grde,
Pruži mi ruku, da žuljeve tvrde
Poljubim na njoj ko znak časnih pređa«.

I kad težak dođe na sud pravednome Bogu i kad ga On upita za djela, on će mu pokazati sve žuljeve na svojim rukama i raj je njegov. Pjesnik je ponosan, što je sin takove zemlje, koja odgaja ljude kremen značajeve, ponosi se svojim predima, koji nijesu ni za dlaku popuštali od svojega poštenja, kakogod ubogi bili·

»Moji su očevi iz koliba grubi
Gdje se gusle čuju, pripovijesti, bajke
Gdje no djecu uče proste dobre majke
Käm rođeni kako brani se i ljubi!«

Nad one, koji rođenu grudu obrađuju:
»Ozgor otac silazi sve bliže
Uz pratnju silnih i čudesnih zvuka
Oreol sjajni on polaže viš' njih
I svud iz neba, s vrhova i luka
Zvoni i zvoni »Osana vo višnjih!«

Šantiću se pridružuje i Kranjčević. I on je dijete krša i kamena, odrastao na tvrdom primorskom tlu i zato iz njegove poezije navire uzdah i jecaj jadnog seljaka, kojeg tišti gospodska tuđinska bahatost; Kranjčević, istina, jadikuje nad tim zlom, ali njegova tuga nije beznadna, jer vjeruje u bolja vremena, a:

»Plemeni se čovjek cio
O svom znoju i o krvi!«

Pjesnik se u tudini sjeća svoje domovine:
».... Stara je još Luna sjala,
A ja je pratih, kako tako brodi
Za one gore, gdje u neslobodi
I moje majke kućica je stala.«

Ali doći će sloboda, jer evo i na rimskom Foru dokazuju sve ove ruševine prelaznost tiranije. Na što faraonima piramide? Svaki čovjek, koji ima čuvstva, reći će, da to nije vječna uspomena Keopsa, nego spomenik hiljadama robova, koji su svaki kamen zalili krvlju i vječni memento današnjim pokoljenjima, da tiraniji odmah skrše silu, čim se pojavi!

Na pučini Atlanskog oceana plovi brod pun iseljenika iz našeg kraja u Braziliju, da potraže bolju sreću:

»Gužva se svijet bez krova, što će pod palminom granom
Tamo robovati jadno, ptice brbljave gdje l'jeću!«

Jedan se beskućnik naslonio na ogradu i zadubao se u tužne misli; pred očima mu iskrsla domaća krš i na njoj njegova kućica, gdje majka sad tepa sinčiću o izgubljenoj Marinoj kruni i Crnom Moru, a on nesretnik:
»Bježi od kukavne sreće, nekud pod obzorje novo
Misli: e bolje tamo mu grane!«

•

Obadva pjesnika velikana su opravdali misao starih Latina, da je pjesnik prorok, oni ostavljaju mlađem naraštaju zavjet, da obrane svoju zemlju do zadnjeg čovjeka, da se ne plaše truda i muke, ako im je slučajno u nevolji i opasnosti, da postane plijen tiranima i krvnicima, nego da je »makar golu sačuvaju svome rodu«; zato treba zasukati rukave i neustrašivo se prihvatiti posla i rada jer:

»Žuljne ruke v'jenac viju
Napretku ti i slobodi.«

Vinko Pavičić.

LISTAK

ŠANDOR KSAVER GJALSKI

Prigodom 70 godišnjice njegova rodenja.

Šandor Ks. Gjalski (Ljuba Babić) rodio se dne 26. listopada g. 1854. na očevom vlastelinskom dvoru u Gredicama nedaleko Zaboka u Hrvatskom Zagorju. Otac mu je bio Tito, porijetlom iz Bosne, te je bio odvjetnik i vlastelin, vrlo učen čovjek i dobar Hrvat i Slaven, pravi stari Ilirac. Na očevu dvoru imao je mladi Ljuba dosta prilike upoznati tadanje ilirske prvake, koji su dolazili u Gredice, pa su mu i kasnije kao piscu podali materijal za izvrsne narodne i plemićke tipove u njegovim Starim krovovima i zagorskim pripovijestima. Kada je njegov otac u šezdesetim godinama postao podžupanom u Varaždinu i tamo se nastanio, pošao je i mali Ljuba u Varaždin, gdje je svršio pučku i srednju školu.

U Zagrebu je polazio pravoslovnu akademiju, a poslije toga je bio na bečkom sveučilištu, gdje je svršio prava, te se ujedno mnogo bavio lijepom književnosti. Kako je poslije 1868. sklopljena nagodba između Hrvatske i Ugarske na temelju dualizma, počela se javljati u hrvatskom narodu

samostalna hrvatska stranka pod vodstvom Kvaternika i Starčevića, t. zv. stekliši, koji su se borili protiv nagodbenog stanja i uz koju je stranku svom dušom prionuo mladi Babić. Tu je ideju zastupao i kasnije u muževno doba te joj je ostao vjeran do danas. Sva su njegova djela provejana patrotskom hrvatskom idejom, koja prelazi u jugoslavenstvo i sveslavenstvo, no nikada ne pušta s vida svoju narodnu hrvatsku individualnost. God. 1878., stupio je Gjalski u državnu službu, te je služio u raznim gradovima, dok ga nije tadanji zlokobni ban Hedervary počeo proganjati poradi izrazitog hrvatskog patriotizma, te se napokon g. 1892., zapostavljen u službi, kada mu je otac umro i ostavio na brizi dvor Gredice, zahvalio na službi i preuzeo svoje očinsko imanje. U to je vrijeme i mnogo putovao u inozemstvu i upoznao mnoge glasovite ljude i gradove i tako znatno raširio horizont svoje svjetske kuture, koja je mnogo uplivala na njegov pravi zapadnjački način pisanja. Nakon škole romantika, s prvim nšim pretstavnikom Šeonom, otpočeo je Gjalski kod nas novom realističkom školom, a uzorom mu je bio Turgenjev te francuski realiste. Razlikovao se od njih samo pravim hrvatskim idealizmom i patriotizmom, kojim su zadahnute sve njegove pripovijesti i romani.

Karakteristično je, da Gjalski nije izašao pred našu javnost svojim radnjama u mladenačkoj dobi, kako obično pisci priopćuju pjesme još u đačkim godinama. Kad su njegove prve radnje počele izilaziti u Vijencu, svi su bili oduševljeni za novog izvrsnog pisca, no dugo nije znao nitko, pa ni sama redakcija, tko je taj novi i vanredni pisac, koji je tada kao iz rukava stao sipati svoje novele, pripovijesti, romane, te nas je svake godine obdario kakvim novim izvanrednim djelom. Vijenac je i naša Matica Hrvatska kroz dugi niz godina objavljivala njegove radove, koji su baš pred rat izašli sakupljeni u sveukupnim njegovim djelima u mnogo knjiga.

Opisi Gjalskoga su upravo sjajni i bizarni. Nitko osim njega nije tako lijepo i čuvstveno opisao naše Hrvatsko Zagorje s kurijama i šljivarima te aristokracijom, koja je jednako ljubila svoju rođenu gradu kao i siromak seljak, koji su svi jednako radili i stvarali ilirski, a kasnije hrvatski preporod. U najtužnijim danima najcrnijeg apsolutizma okuplja se zagorska inteligencija pod »s t a r i m k r o v o v i m a« da čuva svoju »r o đ e n u g r u d u« od tuđinskih napadaja, te oduševljena nakon svake narodne pobjede pjeva našu staru davoriju: Još Hrvatska nij' propala, dok mi živimo, Visoko se bude stala, kad ju zbudimo! A junaci Gjalskijevih romana probudili su Hrvatsku i borili su za hrvatsku »m a t e r i n j u r i j e č«, koja je zaorila u svim dvorovima, u svim kućama, školama i u uredima diljem cjelokupnog hrvatskog naroda jednako kao u cislitavskoj tako i translitavskoj hrvatskoj domovini bivše monarkije. Iza žalosne duševne dispozicije naše domovine »U n o ć i« nastao je svijetli »O s v i t«, koji je pokazao pravi put narodnog probuđenja i rada budućoj mladoj hrvatskoj generaciji. Gjalski mora nakon 70 godišnjice svog toli zaslužnog narodnog i književnog rada biti zadovoljan, jer nije uzalud radio i pisao. Njegovi patriotski romani ugrijali su mnogu mladanu hrvatsku idealnu dušu, koja se u kasnijem životu ugledala u njegove junake i njegove patriotske osjećaje, te se stavila na čelo hrvatskog literarnog i narodnog pokreta. Junaci Gjalskoga propovijedaju pravu istinu, patriotizam za svoju rođenu hrvatsku grudu i poštenje, bez kojega nema karaktera, i nema uspjeha u narodnom i političkom životu. Svaka perioda hrvatske narodne kulture i života opisana je napose od Gjalskoga u raznim njegovim djelima, te na taj način prikazuje on naš cijeli narodni i politički život od početka nacionalnog preporoda pa do danas.

Babić-Gjalski još je čil i zdrav i nakon 70 godišnjice, pa se hrvatska literatura i cijeli naš narod još zacijelo nada, da će ga obdariti još kojim znametinim djelom i to iz najnovijeg našeg doba, u koje vrijeme je on također kao pravi narodni borac aktivno sudjelovao i pomagao stvarati novu našu državu.

Gjalskijeva djela prevedena su na mnoge europejske jezike, te on na taj način i u međunaronom literarnom svijetu slovi kao veliki književnik, pa mu želimo, da još što dulje vremena uživa plodove svog zaslužnog i patriotskog rada.

Dr. Fr. Bučar.

PLIVAJUĆI OTOCI

Jedan grčki mit pripovijeda, da je otok Del plivao po moru gonjen od vjetrova; ali za poroda Apolona i Diane učvrsti ga Zeus. Ta čudna priča o plivanju otoka pokazala se istinitom dakako u manjem smislu.

I u starom i u novom svijetu nalazimo takovih otoka umjetnih i naravnih. Najglasovitiji je Chinampas u Mexicu. Evo kako su postali: Starosjedioci Mexica Asterci bili su sa sviju strana pritisnuti od neprijatelja i potražili su spas na otočićima njihova jezera. Humboldt kaže, da im je sama priroda dala poticaj, da prave otoke koji plivaju. Često bi valovi na jezerima Xochimilto i Chaleo otkinuli komade obale pokrivene lišćem te ih nosali po jezeru amo tamo. Asterci su na jaku podlogu od greda nanijeli zemlje i kultivirali obično na njima kukuruz. Kad su neprijatelje protjerali, presele se na kopno, a chinampase pretvore u perivoje. Dvije su vrste: jedni, koji uvijek plivaju, i drugi pričvršćeni. Ako gospodar nije zadovoljan s položajem, otkopča vrt i odveze ga na zgodnije mjesto. I u najsuše doba godine chinampasi su lijepo zeleni i svježi. Kad ih se mora pognojiti, nagrabe s dna jezera mulja, koji je vanredno plodonosan i njim poboljšaju zemlju. Svake lijepe večeri voze se Mexikanci do tih perivoja, da si osvježe tijelo nakon dnevnog napora.

U Kini radi gustog žiteljstva mnogi učiniše na vodi kuće i vrtove. U Kantonu više od 40.000 ljudi živi na takovim splavima. Vrijedno je spomena, da ti stanovnici imaju posebni položaj, te se ne mogu ženiti s onima s kopna.

AMO TAMO PO HISTORIJI.

U dokonim časovima najradije čitam povijest. Tako je i sada uzeh, da malo ponovim neke stvari. Otvorih knjigu baš kod Egipćana. Razgledajući njihova remek-djela arhitekture, zape mi oko i za sfingu. Čudno zvijere — pola lav i pola žena. Čemu taj čudni lik? Pa to je jasno spomenik lukavosti i himbi, licemjerstvu, farizejštini, to jest: ako ne možeš što postići poštenjem, a ti pokušaj prevarom. Zaista visok stepen kulture, kad se već i tim tamnim stranama čovjeka diže spomenik. Ali oni nijesu bili na tako visokom moralnom stupnju kao kasniji narodi — pomislih ja, pa hajde dalje po knjizi. Grčka! Tu je vječnom slavom pokriveno i zanosnim stihovima Foscola opisano Maratonsko polje, pa »tessalicke strette« Leopardija, heronejski lav Kranjčevićev, pa Egesko more Ilićevo — ta svaki skoro kamen ima historiju. Prvo da pogledam bogove! Eto ih; sakupili se oko stola kao Artusovi vitezovi oko Tafelrunde. U pročelju namiguje Zeus obrvama mrkim i zadovoljno briše brkove mokre od slatkog nektara, koji bucmasti Ganymed marljivo toči, eno Hefajsta, široke je volje i zabavlja visoko društvo pričom o svojem odsluženom skraćenom roku kod »vazduhoplovne eskadre«: to jest, kako je tri dana letio

naglavce majčici zemlji. Izvana se čuje glas Febov: ispreže konje od vatrenih kola i grdi ih, jer su pokidali uzde Gledajući ih takove, udobrovoljih se i ja, zaboravih na sfingu, kad opazim Merkura, kako bez ikakog bontona grabi bez reda i jede, što je nastolu; Diana tužno gleda, kako lakomac s tekom mota njezinu lovinu. Prode me dobra volja. Dakle Heleni podigoše na čast boga zaštitnika varalica, lopova i beznačajnika Merkura, koji je još kao dijete krao goveda, kao anverguanski cigani konje. Drugo izdanje sfinge! Sad već i bog! Pa kad je već tako, idemo dalje da listamo i držeći se one: Graecia capta... otvorim rimsku povijest. Najprvo dakako upoznati se s bogovima. Nalik na grčke samo nešto moderniji. Zeus se nacionalizirao u Jupitera; Hefajst kao Vulcan zasukao rukave pa kuje sa svojim pomoćnicima žestoko, a na dimnjak kovačnice leti rijeka iskara, da bi se Jules Verne lagano mogao sa svojom splavi izvesti iz Etne. Svi ostali bogovi čas su ozbiljni, čas ne, jedini Jan uvijek ozbiljan i dostojanstven. Pogledam ga izbliza; prevejanac ima dva lica, pa dok ozbiljno gledaš, ono drugo se ceri kao Krampus na Nikolinje. Opet jedna sfinga, koju i ponosni Kvirićani uvrstiše i izjednačiše diis superis. Sfinga, Merkur. Jan! Što zbilja su ljudi uvijek jednaki? Ne ću dalje čitati, jer poslije će doći ona Machiavellieva: bisogna essere volpe e leone, pa zatim: svrha posvećuje sredstva; tajna diplomacija i dalje sve novije i novije personifikacije stare sfinge. Ej, magistra vitae, danas nijesam našao zadovoljstva i mira u tebi!

P.

NOVE KNJIGE.

Dr. M. Petanjek: Ruski jezik. Ta se knjiga s mnogo zanimanja kod nas iščekivala. Mnogobrojni prijatelji ruskoga jezika i ruske književne kulture naći će u toj knjizi pomagalo neprocjenive vrijednosti.

Djelo se sastoji od tri dijela, a sačinjava jednu potpunu cjelinu. Prvi je dio sistematička gramatika ruskoga jezika. Uza svu svoju sitematičnost gramatika se obilno osvrće na sličnosti i razlike između ruskoga i hrvatskoga jezika. Na taj način ne samo da olakšava učenje ruske gramatike, nego učvršćuje i produbljuje stečeno znanje. I ako je u zbitom obliku, donosi ipak sve, što je potrebno znati iz ruske gramatike. Treba napose istaknuti, da je to kod nas prva cjelovita i pregledna gramatika ruskoga jezika.

Drugi je dio mala antologija klasične ruske književnosti. Taj je dio sastavljen s osobitom spretnošću. Pri sastavljanju čitanke autoru su lebdjela pred očima dva momenta: estetski i pedagoški, pa oba ta momenta izbijaju iz čičtanke potpunom jasnoćom. Na prvom su mjestu najljepše i najkarakterističnije pjesme klasičkih ruskih pjesnika, a ipak su porazmještene tako, da su najprije lakše pa onda sve teže i teže. Po istom principu složena su i prozaička štiva. I tu su najprije kraći i lakši prozaični sastavci tako pribrani, da su pravo ogledalo karakterizacije pojedinih pisaca, a u isti čas kadra su ta štiva podati i neku sliku razvitka ruske književnosti uopće. Naročita vrijednost čitanke izlazi odatle, što su i u poetičkom i u prozaičkom dijelu prikazani samo klasički majstori ruske knjige. Čitavo djelo upotpunjuje rusko - hrvatski rječnik. Rječnik sadrži oko dvije tisuće korjenitih riječi. Pomoću gramatičkog znanja, pribavljena pomnim izučavanjem prvoga dijela, lako se iz tih korjenitih riječi izvode najobičnije i najpotrebnije izvedenice pa se na taj način jezična građa podvostručuje. Na taj način taj inače ne preobilan rječnik potpuno dotječe pri čitanju ruskih književnih djela svake ruke. Autor je spretnim sastavom u tom rječniku dao mnogo više, nego bi se prema njegovu opsegu moglo i očekivati.

Vrijednost je rječnika naročito povećana još i time, što je autor na mnogo mjesta istaknuo gramatičke leksikalne razlike između hrvatskoga i ruskoga jezika.

Kod čitavog tog djela naročitu pažnju treba obratiti na to, što je svaka riječ s kraja na kraj označena naglaskom. Samo je šteta, kako je autor u predgovoru i sam spomenuo, što su tehnički nedostaci izazvali nejednolično označivanje neglašenih mjesta. No treba istaknuti, da ta okolnost pri učenju ipak ne čini nikakovih poteškoća. Naglasak je označen ili crticom iznad naglašena vokala ili kao nekim apostrofom iza njega, a to se svladava za kratko vrijeme.

Autor daje knjigu učenicima po Din. 60, dok joj je knjižarska cijena Din. 65, a naručuje se kod dra M. Petanjeka, profesora kr. I. r. gimn. u Zagrebu.

Le Sage: Hromi djavo. Kao III. knjiga »Dječje knjižnice« izašlo je II. izdanje ovog klasičnog djela, priredjenog za djecu i urešenog s 55 uspjelih slika s originala. »Hromi djavo« odlikuje se tako zanimivom fabulom, vrlo zabavnim situacijama, pravom francuskom živahnošću, a uz to djeluje i moralno prikazivanjem općih ljudskih mana tako, da je u ovom skraćenom obliku vrlo zahvalno dječje štivo. Kako li će samo djeca uživati u hromom djavolu i svemu onom, što Asmodej otkrivajući krovove kuća pokazuje djaku Don Cleofasu! Djelo je izašlo u velikom formatu, kakav vole djeca, na finom papiru, a stoji smo Din. 20.—, vezano Din. 25.—. Naručuje se kod »Narodne knjižnice« Zagreb, Vojnička ulica 13.

V. Nazor: Veli Jože U ovoj istarskoj priči simbolizirao je Nazor udes našega naroda; golem i silan, on je dobroćudan kao dijete, služeći kroz vijekove slabijima od sebe. No on je i velik — i na jedan njegov kret ruše se u prah njegovi neprijatelji, a s malo volje i jasnoće ciljeva on je u slozi kadar da stvori čudesa. — Ovu priču o istarskom kmetu preudesio je sada autor za omladinu i ona je s 22 krasne Šantelove slike upravo izašla u izdanjima »Dječje knjižnice«. Uz gdju Brlić — Mažuranić Nazor je poznat kao najbolji naš dječji pisac i »Veli Jože« je kao stvoren, da u ovom obliku postane omiljela dječja knjiga. Tu dolaze divovi, gvozdeni patuljci i njihova otrovna koplja, div galeot sa stotinu ruku, Psoglavci, sakriveno blago, dobar zmaj, vještica i njezin bunar, borba divova i još sila stvari, koja će zanimati dječju fantaziju. Djelo je puno poezije, pisano je krasnim jezikom, a već zbog duboke nacijonalne note (Istra!) morao bi tu divnu knjigu svako poznati. Toplo preporučujemo. Cijena vrlo lijepo opremljenoj knjizi velikog formata samo Din. 10.—, tvrdo uvezanoj Din. 18.—. Naručuje se kod »Narodne knjižnice«, Zagreb, Vojnička ulica broj 13.

FILATELIJA.

Pedesetgodišnjica svjetskog poštanskog saveza proslavljena je ove godine na svečani način osmim svjetskim poštanskih kongresom u Stockholmu. Tom je prilikom izdala Švedska vrlo lijepe jubilarne marke i to potpunu seriju od pet ora do pet kruna. Ujedno je švedska vlada izdala veliku i lijepu ilustrovanu knjigu na francuskom i švedskom jeziku »Svenska postvesen«, u kojoj se prikazuje historijat razvoja pošte u Švedskoj za prošlih stoljeća do danas. Osim tih kongresnih jubilarnih maraka izdala je Švedska ove godine i spomenmarke prilikom 50 godišnjice svjetskog po-

štanskog saveza, i to također lijepu potpunu seriju sa slikom starog švedskog postiljona. Obje su serije vrlo ukusne te će biti samo ove godine u prometu uz obične švedske marke. Jednako je Švicarska, u kojoj se nalazi središte svjetskog poštanskog saveza u Bernu, izdala posebne jubilarne spomenmarke. U Njemačkoj se proslavio sedamdesetpet godišnji jubilej prvih maraka u Bavarskoj, koje su prvi put izašle dne 1. novembra 1849. U to ime je u Berlinu priređena velika poštanska izložba. Prva je u Europi započela izdavanjem maraka Velika Britanija g. 1840., a za njom su pomalo počele i sve ostale države.

Hrvatsko dače i berlinska pošta g. 1876. Prof. Jagić priopćio je iste godine u »Berliner Tagblattu« jednu zanimljivu filatelističku anegdotu, koju su donijele i zagrebačke novine. Jedan zagrebački gimnazijalac nižeškolac imao je ujaka u Berlinu, pa je mislio, da ga tamo svi poznadu i da svi znadu hrvatski, pa je na adresu stavio jednostavno: »Mojemu dragomu vujčeku — blagorodnomu gospodinu Svetozaru Pilaru — u Berlinu«. Pismo je stiglo u Berlin, no tamo ga nije znao nitko pročitati i naći mu adresata. Savjesna berlinska pošta nije međutim poslala pismo natrag u Zagreb, koji je bio označen na poštanskom žigu, nego se stala brinuti, da pronađe čovjeka, koji će znati napisanu adresu protumačiti. Kako je bio list iz Zagreba, počelo se tražiti nekoga, koji hrvatski razumije. Pismo je bilo poslano na austro-ugarsko poslanstvo, no tamo nije nitko znao hrvatski, jer Hrvata obično nije bilo u starim austro-ugarskim poslanstvima. Pismo je na to poslano u prevodni ured, gdje je prevedena adresa na njemački, te iza toga poslana na policiju, koja je pronašla stan adresata. Sada je tek pošta mogla pismo uručiti adresatu, te mu se pače ispričala, da joj nije bilo moguće isto odmah na vrijeme uručiti. Dobri vujček je međutim uputio svoga nećaka, kako mu u buduće u Berlin imade adresirati svoja pisma.

Dr. F. B.

Filatelistička novost. Poznata engleska ekspedicija, koja se pokušala pred par mjeseci popeti na Mont Everest, upotrebljavala je u dopisivanju sa svojom domovinom posebne marke. Na marki je u crnom polju lik Monnt Everesta i preko toga pretiskano: »Monnt Everest expedition«! Ta je marka već sada velika rijetkost radi malog broja štampanih primjeraka.

H. P.

ZABAVA I ŠALA

ZAGONETKE.

I. PALINDROM.

Petar Marić, Split.

Čitaj sprijeda, čitaj straga
Riječca bit ću ista —
Dragulj nisam — nema takva blista.
Slovo »s« mi samo sprijeda stavi —
Krilatica tad sam ptica,
što se vije — gdje već nebo plavi.

II. RAZMJEŠTALJKA.

Priopćila Micika Jasek, Križevci.

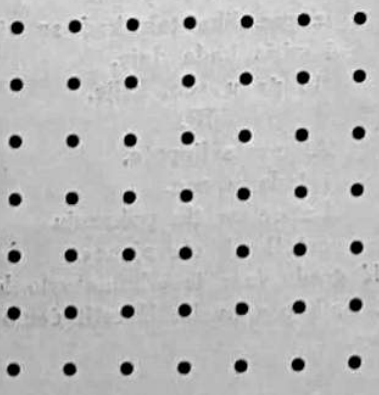

Brojeve 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 razmjesti tako, da u svakom vodoravnom, uspravnom redu i u obje dijagonale bude zbroj 28, ali ni u jednom redu ne smije biti dva puta isti broj.

III. LABIRINT.

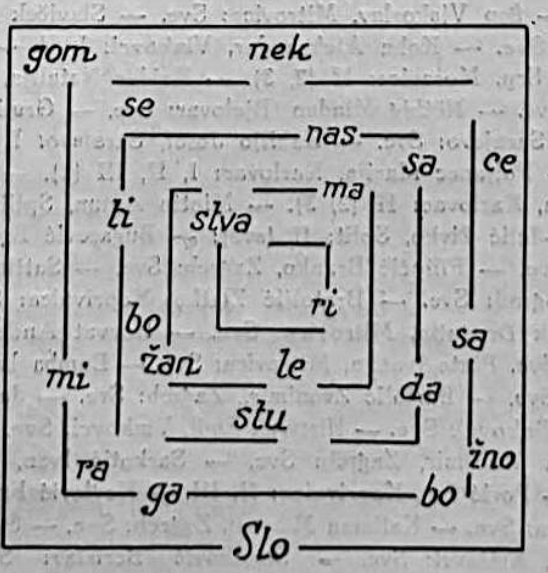

Idući od vrata labirinta hodnicima do središta treba čitati slogove u onim hodnicima, kroz koje se prode, da se dobije poznata rečenica, danas naročito važna. Pri tome se mogu mimoići idući hodnikom dalje samo oni slogovi, koji se nalaze u vratima. Ako se kroz vrata ide, moraju se čitati.

IV. ARITMOGRIF.

• Glas
• • Zamjenica
• • • Uzvik
• • • • Zvijere
• • • • • Ime
• • • • • • Hram umjetnosti
• • • • • • • Država

U svim uspravnim redovima mora ostati ozgo do dolje isto slovo!

Odgonetke zagonetaka br. 3.:

1. Konjićev skok: Gdje laž ruča ondje vjera ne večera.

II. Skrivačice: 1. Lula. — 2. Srp (ili kosa). — 3. Puška.

III. Slovčane zagonetke:

1. U tvom polju daj mu groba,
   Tvojim cvijećem grob mu kiti.
2. Dva loša ubiše Miloša.

Odgonetači zagonetaka iz br. 3.:

Cividini Milivoj, Križevci: Sve. — Skrbić Mirko, Zagreb: Sve. — Lanović Mladen, Zemun: Sve. — Bauer Branko, Daruvar: I, III. — Hangi Ankica, Zagreb: Sve. — Vidor Andrija, Loew Pavao, Zagreb: I, II (1), III. — Milanović Božidar, Vukovar: Sve. — Stunković Viktor, Zagreb: Sve. — Banovac Mladen, Karlovac: Sve. — Sachs Maks E., Zagreb: Sve. — Brolich Jelka, Osijek: Sve. — Haller Darinka, Karlovac: Sve. — Laufer Ladislav, Vinkovci: I, II. — Petrak Zvonimir, Zvečaj-Dugaresa: Sve. — Knežević Nikola, Dalj: I, II. — Vlaisavljević Ljubo, Sarajevo: Sve. — Sommer Milan, Zagreb: Sve. — Kos Vladimir, Zagreb: Sve. — Kohlbach O., Osijek: II (1, 3). — Vidmar J., Senj: I, II (sve). — Klein Vladimir, Zagreb: Sve. — Eppert Josip, Vinkovci: Sve. — Vugler Slavko, Split: I, II (1, 3), III (2). — Liebling Giza, Fekete Ilonka, Osijek: I, II. — Marić Petar, Split: I, II (2, 3). — Momčilović Vlado i Danica, Daruvar: Sve. — Šiprak Ivica, Bjelovar: Sve. — Pless Franjo, Mitrovica: Sve. — Šep Vjekoslav, Mitrovica: Sve. — Slaviček Marija, Virje: Sve. — Kohn Aleksandar, Vinkovci: I, II. — Peroš Vilim, Srp. Moravice: II (2, 3). — Haider Natalija, Karlovac: Sve. — Nöthig Mladen, Bjelovar: Sve. — Grulich Kazimir, Sarajevo: Sve. — Kabiljo Josef, Sarajevo: I, II (2), III. — Poljanec Marija, Karlovac: I, II, III (1). — Somek Slavica, Karlovac: II (2, 3). — Miotto Antun, Split: I, III (1). —Jelić Živko, Split: II (sve): — Bugarević B., Vukovar: Sve. — Filipčić Branko, Zagreb: Sve. — Sattler Elza, Ivanić-grad: Sve. — Bratoljić Zlatko, Koprivnica: Sve. — Boršćak Dragutin, Mitrovica: Sve. — Horvat Anđela, Zagreb: Sve. Pinte Ivanka, Mitrovica: Sve. — Bumba Ivan, Zagreb: Sve. — Bartolić Zvonimir,, Zagreb: Sve. — Jakobović Ivan, Vinkovci: Sve. — Hirtweil Emil, Vinkovci: Sve. — Mutafelija Vladimir, Zagreb: Sve. — Sarkotić Ivan, Zagreb: Sve. — Porić Ivo, Koprivnica: II, III. — Keglević Fran, Koprivnica: Sve. — Kaliman Mihovil, Zagreb: Sve. — Smičiklas Nikola, Križevci: Sve. — Smolković Berislav: Sve. — Plachte Rudolf, Zagreb: Sve. — Zabrešćak Zvonko, Zagreb: Sve. — Špiranec Mirko, Zagreb: Sve. — Šimec Milivoj, Zagreb: Sve. — Miffka A. A., Bakar: II, III. — Bichler Marijanka, Osijek: Sve. — Žigrović Nikola, Varaždin: I, II (2, 3), III. — Romanini Keti, Bakar: II, III. — Klimek Slavko, Zagreb: I, II,III (1). — Benić Maja, Zagreb: Sve. — Gašparović Zlatko, Zagreb: I, II (1, 2), III. — Tajtacak Anđelko, Zagreb: Sve. — Prelec Vjera, Karlovac: I, II, III (1). — Ćosić Franjo, Požega: Sve. — Hitrec Josip, Zagreb: Sve. — Steiner Dragutin, Kostajnica: I, II. — Neuberger Mijo, Vinkovci: I, II. — Svoboda Dragutin, Osijek: II, III. — Stein Mijo, Vinkovci: II III. — Pečner Josip, Vinkovci: I, II, III (1). — Schmidt Vjekoslav, Daruvar: Sve. — Čačinović Zdenka, Osijek: Sve. — Karanjac Bogoljub, Osijek: I, II (2, 3), III. — Ilić Ivan, Mitrovica: Sve. — Krnoul Ivan, Zagreb: Sve. — Kleščić Dragutin, Zagreb I, II (1, 2). — Krasso Alfred, Đakovo: Sve. — Ledinski Marija, Bjelovar: I, II (1, 2). — Ilotić Josip, Koprivnica: I, II. — Stojčević Dušan, Ivanić-grad: I, II, III (2). — Karadžija Marijan, Zagreb: I, II. — Blaha Otokar, Zagreb: Sve. — Seunik Branko, Donja Stubica: I, II (2, 3) III. — Reich Andrija, Osijek: II, III. — Cimermančić Micika, Zagreb: I, II (1). — Berenc Josip, Osijek: I (1, 2). — Šepak Ivan, Ivanić-grad: I, II. — Verson Viktor, Gospić: II. — Herzberger Paula, Zagreb III (1). — Kušević Franjo pl., Koprivnica: Sve. — Herkov Miroslav: Sve. — Skočir Tulio, Zagreb: Sve. — Novak Luka, Varaždin: I, II, III (1)

Naknadni odgonetači za 2. broj:

Blaha Otokar, Zagreb: I, IV. — Skočir Tulio, Zagreb: IV. — Reich Andrija, Osijek: I. — Filipčić Branko, Zagreb: Sve. — Grulich Kazimir, Sarajevo: I, II, IV. — Nöthig Mladen, Bjelovar: I, III. — Maider Natalija, Karlovac: I, IV. — Kohn Aleksander, Vinkovci: I. — Šukunda Ilija, Bjelovar: I, II. — Lanović Mladen, Zemun: I, III, IV. — Jakobović Ivan, Vinkovci: I, II, IV. — Svoboda Dragutin, Osijek: I, IV. — Gašparović Zlatko, Zagreb: II, IV. — Graber Ivan, Zagreb: I, IV.

PORUKE UREDNIŠTVA

D. K. Zagreb. Ne možemo upotrijebiti.

Oto F — — — ar, Zagreb. Nijeste napisali svojega imena, pa Vam zapravo ne bismo ni trebali odgovarati. — Hoću tek da Vas uvjerim, da ne mislim o Vašoj pjesmi kao Vi. Vama se čini, da baš nije loša, a ja mislim, da jest. Evo Vam je:

»Na stabljiki vitkoj
poput grude pjene,
koči se ona, kao da znade
koliko ju cijene.

II.

Ljepota joj je prava,
iz pupuljka tek kad se vije
i miris kada daje,
što ga u sebi krije.

III.

Al' nesta ljepote,
i tada uvene.
Latice na tlu pokazuju
ostatke bijele pjene«.

D. S. Ivanić grad. Vaša je »Zima« vrlo loša.

A. B. u C. Najljepša hvala. Uvrstit ćemo u jednom od naredniih brojeva.